Kur'an Anlaşılsın Diye

Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği Yayınları: 1
Temel İslâm Kültürü: 1

Proje
Hüseyin Akkuş

Editör
Alpaslan Durmuş

Metin
İlyas Aslan

Soru Üretim
Ahmet Kalkan
Alpaslan Durmuş
Ayşe Uçkan
Fatih Bayram
Hatice Işılak
İlyas Aslan
Mücahit Çevik
M. Sıddık Acarlar
Veli Karataş
Zahide Poyraz

Metin ve Soru Denetim
Alpaslan Durmuş
Hatice Işılak
İlyas Aslan
Mücahit Çevik
Veli Karataş

Tashih
Hatice Işılak
İbrahim Hakan Karataş

Ölçme-Değerlendirme Danışmanı
Mustafa Otrar

Grafik Tasarım-Uygulama
Ahmet Karataş

Baskı
Kurtiş Matbaası
Tel: +90 216 481 30 23

İstanbul, Ekim 2004
ISBN: 975-98557-0-4

Önsöz

Lâfzı muhkem yalnız, anlaşılan, Kur'ân'ın;
Çünkü kaydında değil hiç birimiz mânanın.
Ya açar Nazm-ı Celil'in, bakarız yaprağına,
Yahut üfler geçeriz bir ölünün toprağına.
İnmemiştir hele Kur'ân, bunu hakkıyla bilin!
Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak için.

Mehmed Âkif Ersoy

Elinizdeki çalışma Kur'an'ı okuma ve anlama çaba ve çalışmalarına küçük de olsa bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Hemen belirtilmelidir ki Kur'an hakkında bilgileri kapsamlı ve hacimli olarak ele alan bir tefsir usulü olma iddiasında değildir. Bu çalışmanın ana gayesi, Kur'an hakkında ilk ve temel bilgilere ulaşmayı isteyen; bunları öz, kısa ve ayrıntılardan uzak bir şekilde bir arada bulmayı amaçlayan; bir *Kur'an talebesi* olma yolunda atılacak ilk adımların neler olduğunu öğrenme peşinde olup ihtisas sahibi olmayan genel okur kitlesinin bu ihtiyaçlarını muhtasar ve yalın bir biçimde karşılamaktır.

Kur'anla ilgili gerekli görülen bilgilerin yanı sıra âyetlerin iniş sırasını gösteren bir tablo da ilâve edilerek okuyucuya bu yolculuğunda bir başka yardımcı aracı sunulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın sonunda yer alan çoktan seçmeli test bölümü ise Kur'an'dan öğrendiklerini sorgulamak ve pekiştirmek isteyen okur için bir anahtar olma işlevi sağlamaktadır. Her bir soru sonunda ilgili olduğu sûre ve âyet numaraları (mesela; Bakara Sûresi'nin 125. âyetiyle ilgili sorunun sonunda 2/125 şeklinde) verilerek okurun, cevabının sağlamasını yapması ve bilgisini pekiştirmesi hedeflenmiştir.

Çalışmamızın ilk nüshalarını okuyarak değerli öneri ve eleştirilerde bulunan ve böylece hatalarımızın azalmasına vesile olan değerli dost ve kardeşlerimiz Abdullah Açık, Fatıma Neşe Tuna, Abdullah Yıldız, Ahmet Fuat Koral, Ahmet Kalkan, Ahmet Salih Kahraman, Ahmet Süruri, Hasan Bacanlı, Hüseyin Akkuş, İbrahim Tanuğur, İsmet Uçma, Kadir Yetkin, Melike Günyüz, Musa Demirtaş, Münib Engin Noyan, Mürsel Sönmez, Necmi Hamza, Nevzat Argun, Resul Bozyel, Seyfi Kenan, Şaban Karaköse, Şerafettin Kalay, Vecdi Akyüz, Yaşar Ünal'a teşekkürlerimizi sunarız. Tabiî ki bu değerli dost ve kardeşlerimizin öneri ve eleştirilerine rağmen geride hâlâ hatalar kalmışsa bunlar da yine bütünüyle bu kitabı hazırlayanlarındır.

Kur'an'a dair çalışmaların günden güne artmasını umar, bu naçiz çalışmanın da Yüce Yaratan tarafından makbul ameller sınıfına dahil edilmesini niyaz ederiz. Gayret ve kusur bizden, tevfik ve bağışlama Rabbimizdendir.

Bismillâhirrahmânirrahîm

Hamd,
o rabbu'l-âlemîn,
o rahmân-rahîm,
o din günü'nün mâliki Allah'ın!
Sade sana ederiz kulluğu / ibadeti
ve sade senden dileriz avni / inayeti yârab!
Hidayet eyle bizi doğru yola;
o kendilerine in'am ettiğin mesûdların yoluna;
ne o gazap olunanların, ne de sapkınların!

1/Fâtiha,1-7



I. Allah İle İnsan Arasındaki İletişim 8

II. Zincirin Son Halkası: Kur'an 9

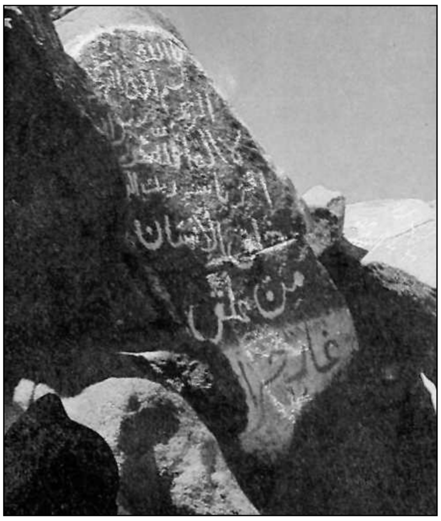




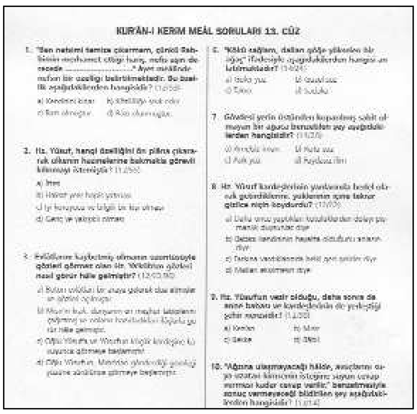
III. Kur'an'ın Kitap Olarak Kısa Tarihi 26



IV. Okuma ve Anlamaya Dair Öneriler 28



Kur'an'ın Nüzûl Süreci 37



KUR'ÂN-I KERİM MEÂL SORULARI 13. CÜZ

2. Hz. Yûsuf, hangi özelliğini ön plâna çıkararak ülkenin hazinelerine bakmakla görevli kılınmayı istemiştir?

Kur'ân-ı Kerîm Meâl Soruları 49

I. Allah İle İnsan Arasındaki İletişim

1. Yaratılış ve İletişim

Allah vardı ve hiçbir şey yoktu. Bir şeylerin var olması için Allah'ın "Ol!" demesi gerekiyordu. Nitekim "*Göklerin ve yerin benzersiz yaratanı bir şeyin olmasını dilediğinde ona sadece 'ol!' der, o da oluverir.*"[1] Allah'ın var ettikleri içinde insanın elbette bir ayrıcalığı bulunmaktadır: Yüklendiği sorumluluktan kaynaklanan bir ayrıcalık...

İnsana bir sorumluluk yüklendi; fakat o bunu yerine getiremedi: "*Hiç kuşkusuz, daha önce Adem'e buyruğumuzu ulaştırmıştık; ne var ki o unuttu. Onu azimli bulmadık.*"[2] Yine de Allah onu bağışladı, seçti ve bütün insanlık tarihi boyunca geçerli olacak şu emri ferman buyurdu: "*Her ne vakit size katımdan bir kılavuz gelir de benim kılavuzuma her kim uyarsa artık onlara korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklar.*"[3]

İnsan yeryüzündeydi. Ancak başıboş bırakılmamıştı, bırakılmayacaktı da…[4] İnsan olumlu özellik ve donanımlarının yanı sıra[5] zayıf,[6] zalim,[7] nankör,[8] cahil,[9] aceleci,[10] cimri[11] ve tamahkâr[12] olmak gibi birtakım olumsuz özelliklere de sahipti ve bu sebeple de yürüdüğü yoldan sapabilirdi ve çoğu zaman sapmıştı da. İşte bu yüzden Allah, insanın tekrar doğru yola gelmesi amacıyla uyarıcılar ve kılavuzlar göndermeyi sürdürdü. Bu kılavuzlar da tarihin her döneminde, dünyanın her coğrafyasında insanlar için bu yolu aydın ve belirgin kılmaya devam ettiler.[13]

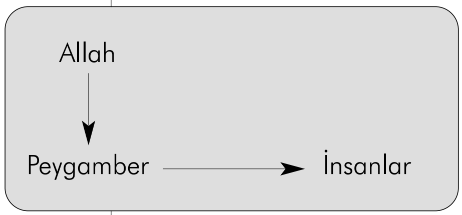
2. Sözsüz ve Sözlü İletişim

İnsanın yaratılışıyla başlayan süreçte Allah ile insan arasındaki iletişimin iki şekilde belirginleştiğini görürüz: *Allah'tan insana doğru* ve *insandan Allah'a doğru*. Bu iki iletişim şekli de kendi içinde iki gruba ayrılır: (a) *sözsüz* (b) *sözlü*.

Allah'tan insana yönelik sözsüz iletişim türü, insanın içinde yaşadığı tabiat/kâinat ile kendisinde bulunan işaretler olarak ortaya çıkar. Kâinatta ve insanın kendisinde mevcut olan bu işaretler[14] Allah'ın insana kendisini duyurduğu, bildirdiği sözsüz –ama sessiz olmayan– tanıklardır. Bu işaretler, Allah tarafından *âyet*, yani 'işaret, alâmet' olarak isimlendirilmektedir. Al-

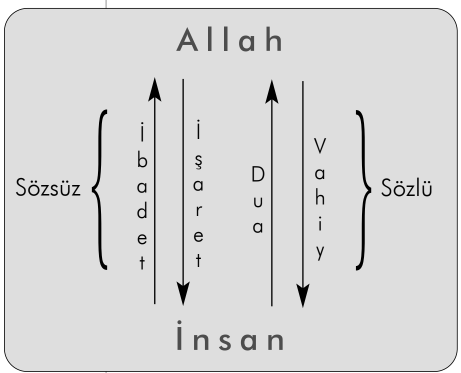
[1] 2/Bakara, 117; 36/Yâsîn, 82
[2] 20/Tâhâ, 115
[3] 2/Bakara, 38
[4] 75/Kıyâmet, 36
[5] 95/Tîn, 4
[6] 4/Nisâ, 28
[7] 33/Ahzâb, 72
[8] 14/İbrâhîm, 34; 17/İsrâ, 67; 22/Hac, 66; 42/Şûrâ, 48; 43/Zuhruf, 15; 100/Âdiyât, 6
[9] 33/Ahzâb, 72
[10] 17/İsrâ, 11; 21/Enbiyâ, 37
[11] 17/İsrâ, 100
[12] 70/Meâric, 19
[13] 6/En'âm, 131; 15/Hicr, 4; 20/Tâhâ, 134; 26/Şuarâ, 208; 28/Kasas, 59; 35/Fâtır, 24
[14] 41/Fussılet, 53

lah'tan insana yönelik sözlü iletişimde ise bu işaretler artık bir söz/lisan kalıbına dökülmektedir. Bu sözlü ifadenin adı da *vahiy*dir. Sözsüz iletişimdeki âyetlerin doğrudan ilk muhatabı teker teker bütün insanlar iken sözlü iletişimdeki âyetlerin doğrudan ilk muhatabı peygamberdir. Peygamber aracılığıyla ikincil muhatap ise bütün insanlardır (bkz. Şekil 1). Birinci gruptaki âyetler *görülen/hissedilen âyetler* (âyât-ı menşûre); ikinci gruptakiler ise *okunan âyetler* (âyât-ı mestûre)dir.



Şekil 1: Vahiy ve Muhatapları

İnsandan Allah'a yönelik iletişimin sözsüz olan kısmı, genel olarak *ibadet*, özelde de *namaz* biçiminde ortaya çıkar. İbadet/namaz insanın bedeni, düşüncesi ve icraatlarıyla ortaya koyduğu bir iletişimdir. İnsanın Allah'la kurduğu bu iletişim, şu hadiste özlü bir biçimde ifade edilir: "*Namaz, müminin miracıdır.*"[15] İnsandan Allah'a yönelik sözlü iletişim türü ise *dua*dır. Dua, insanın Allah karşısındaki konumunu belirler, hatta onun katında değer kazanmasını sağlayan temel unsurdur[16] (bkz. Şekil 2). Dua, Allah'ın insana yakınlığının bir işareti ve sonucudur: "*Ve şâyet kullarım sana benden sorarlarsa muhakkak ki ben çok yakınımdır, bana dua edince duacının duasına karşılık veririm. O hâlde onlar da bana karşılık versinler ve bana hakkıyla iman etsinler ki doğru yolu bulabilsinler.*"[17]



Şekil 2: Allah ile İnsan Arasındaki İletişim

II. Zincirin Son Halkası: Kur'an

1. Son Halkadan Öncesi

Yukarıda sayılanlar arasında burada üzerinde detaylı olarak duracağımız iletişim türü, *Allah'tan insana doğru kurulan sözlü iletişim*dir. Daha önce Allah'ın, insanlık tarihi boyunca seçtiği elçileri aracılığıyla insanlara hitap ettiğini söylemiştik. Allah, seçtiği bu elçileriyle farklı yollarla konuşmuş, iletmeleri ve uygulamaları için onlara mesajlarını bildirmiştir. Kur'an'da kendilerine *kitap* verilen elçilerden yalnızca dördünden söz edilmektedir (bkz. Şekil 3).

Bu dört elçiye verilen kitaplar dışında elbette Allah diğer peygamberlerle de konuşup onlara mesajlarını bildirmiştir; ancak Kur'an, bu mesajların bir kitap hâline getirilip getirilmediğine dair bize bir bilgi vermemektedir.

[15] İbn Mâce, I, 313
[16] 25/Furkân, 77
[17] 2/Bakara, 186

Yine de şunu belirtmek gerekir ki Kur'an'da *önceki sahifeler*[18] ya da *öncekilerin yazılı belgeleri/kitapları*[19] şeklinde ifadeler kullanılmaktadır; muhtemelen bu ifadelerle yeryüzünde Allah'ın mesajını iletmekle görevli bütün peygamberlerin aldığı ve duyurduğu vahiyler kastedilmektedir.[20]

Tevrat → Hz. Mûsâ
Zebûr → Hz. Dâvûd
İncil → Hz. Îsâ
Kur'an → Hz. Muhammed

Şekil 3: Kitaplar ve Gönderildikleri Peygamberler

2. Kur'an Nedir?

Allah'ın kendisine hitap ettiği en son peygamber, Hz. Muhammed; insanlığa gönderilen son kitap ise Kur'ân-ı Kerîm'dir.[21] Kur'an, İslâm'ın ortaya koyduğu her tür inanma, düşünme ve davranma biçimlerini belirleyen tek temel dayanaktır. Hz. Peygamber, bu dayanağa istinaden ve onun doğrultusunda hareket etmiş, insanlara ulaştırmakla görevli olduğu bu mesajı öncelikle hayatında kendisi uygulayarak fiilî hâle getirmiştir. Bu hususta Hz. Âişe'nin şu tanıklığı yeterli ve anlamlıdır: "*Allah Resulü'nün ahlâkı, Kur'an'dı.*"[22] Bundan daha doğal bir şonuç olamazdı; zira genelde bütün elçiler, özelde de Hz. Peygamber, aldığı haberi/mesajı sadece duyurmakla görevli bir postacı değildir. Aldığı mesajı öncelikle kendi hayatına dinamik bir şekilde yansıtabilmelidir ki ancak o zaman *söylediği* ile *eylediği* arasındaki uyum gün gibi aşikâr olabilsin. Dolayısıyla "kitap"ı, "peygamber"den kopuk ve ayrı bir metin olarak algılamak, en başta bu metnin kendisine ihanet olacaktır. Peygamber, insanlar için hem bir "uyarıcı"', hem de "en iyi model"dir.[23]

3. Kur'an'ın Tanımı

Allah'ın, Hz. Peygamber'e indirdiği Kur'an ile ilgili olarak çeşitli tanımlar yapılmıştır. Âlimler tarafından yapılan bu tanımlardan her biri Kur'an'ın belirli yönlerini vurgulamaktadır. Bunlar arasından en kapsamlı olan tanım şudur:

> Kur'an;
> Hz. Muhammed'e vahiy yoluyla indirilmiş,
> mushaflarda yazılmış,
> Hz. Peygamber'den bizlere tevâtür yoluyla nakledilmiş,
> okunmasıyla ibadet edilen,
> benzerini getirmekten insanların âciz kaldığı
> Allah kelâmıdır.

Bu tanımda yer alan temel özellikleri şimdi ayrıntısıyla ele alalım:

[18] 20/Tâhâ, 133; 87/A'lâ, 18

[19] 26/Şuarâ, 196

[20] 3/Âl-i İmrân, 184; 16/Nahl, 44; 20/Tâhâ, 133; 26/Şuarâ,196; 35/Fâtır, 25; 54/Kamer, 43; 87/A'lâ, 18

[21] 33/Ahzâb, 40

[22] Buharî, Edeb, 309; Müslim 1/514, 746; Hâkim, 2, 342

[23] 33/Ahzâb, 21

3a. Allah'ın Kelâmı: Kur'an'ın en önde gelen bu niteliği, hiç şüphesiz onun sahip olduğu hakikatlerin ve bilgilerin kaynağına işaret etmektedir. Bu da ona inanmanın en temel gerekçesidir. Yaratan tarafından söylenmiş bir söz elbette ki diğer bütün sözlerin üstündedir ve bu özelliğinden dolayı bir kutsallık kazanır. Zira yaratan, diğer bütün lütuf ve ihsanlarına ilâveten, yarattığı insana tenezzül buyurarak *söz söyleme* lütfunda bulunmuş ve bu vesileyle de insan diğer yaratıklar arasında bir imtiyaza sahip olmuştur. Kur'an'ın, Allah'ın Kelâm'ı oluşunda dikkat edilmesi gereken bir husus da onun bir beşer tarafından uydurulmadığı, dolayısıyla da ihtiva ettiği hakikatlerin herhangi bir beşerin ortaya koyabileceğinin çok ötesinde olduğudur. Kur'an'a, peygamber de olsa hiçbir insanın sözü karışmamıştır, karışamaz da: "*Eğer o (peygamber), bize birtakım sözler isnat etmiş olsaydı onu sağ elinden yakalardık ve şah damarını koparırdık ve hiçbiriniz onu koruyamazdı.*"[24]

3b. Hz. Muhammed'e İndirilmiş: Bu ifade Allah'ın, daha önce başka peygamberlere indirmiş olduğu kitapları (bkz. Şekil 3) dışarıda tutarak yalnızca Peygamber Efendimize indirilen vahyin Kur'an olarak isimlendirileceğini vurgulamaktadır.[25]

3c. Mushaflarda Yazılmış: *Mushaf* terimi *iki kapak arasında toplanmış sayfalar* anlamına gelir ki Kur'an'ın elimizde tuttuğumuz *kitap biçimi*ni ifade eder. Kur'an, Hz. Peygamber'den sonra *kitap* hâline getirilmiş; ezberlenmesinin yanı sıra yazıya da geçirilerek günümüze kadar ulaştırılmıştır (bkz. *III. Kur'an'ın Kitap Olarak Kısa Tarihi* başlıklı bölüm).

3d. Tevâtür Yoluyla Nakledilmiş: Bir haber veya sözün, bir araya gelerek yalan söylemeleri mümkün olmayan çok sayıda kimse tarafından aynı şekilde aktarılmasına *tevâtür* denir. Kur'ân-ı Kerîm, mushaflarda yazılı olmasının yanı sıra ayrıca ezberlenmiş ve insanlarca kuşaktan kuşağa şifahen/sözlü olarak da aktarılmıştır. Kur'an, bu özelliğiyle yeryüzünde hiçbir kitaba –ne ilâhî, ne de insanî hiçbir kitaba– nasip olmayan bir ayrıcalığa sahiptir.

Kur'an Kelimesinin Kökenine Dair

Dil bilginleri ilâhî hitabın/kitabın adı olan "*kur'an*" kelimesinin kökeni hakkında farklı görüşlere sahiptirler. Bunları kısaca şu şekilde sınıflayabiliriz:

1. Kur'an kelimesi قرينة kelimesinin çoğulu olan قرائن'den türemiştir. Bu görüşe göre Kur'an hemzesizdir: قران (Kurân). Bu görüşün sahibi Ferrâ'dır. Böylece *kur'an* kelimesi, *âyetleri birbirine benzeyen*, *birbirini çağrıştıran* anlamına gelmektedir.
2. Kur'an kelimesi hiçbir kökten türememiştir ve Allah'ın Hz. Muhammed'e indirdiği kitabın özel adıdır. Bu görüşü İmam Şafiî savunmaktadır. Ona göre de قران (Kurân) şeklinde hemzesizdir.
3. Kur'an, *bir şeyi bir şeye yaklaştırmak* anlamına gelen قرن'den türemiştir. Zira âyet ve sûreler birbirlerine yaklaştırılarak eklenmiştir. Bu görüş Ebu'l-Hasan el-Eş'arî tarafından ileri sürülmüştür. Bu görüşe göre de قران (Kurân) şeklinde hemzesizdir.
4. Kur'an lâfzı, *toplama* anlamına gelen قرء kelimesinden türemiştir. Geçmiş kitapların bilgilerini kendinde topladığı için ona bu ad verilmiştir. Bu görüşü Ebu İshak ez-Zeccâc ileri sürmüştür.
5. Kur'an kelimesi *okumak* anlamına gelen قرأ'nin mastarıdır. Dolayısıyla قرأن *okuma/okunan* anlamına gelmektedir. Bu görüşü Ebu'l-Hasan Ali b. Hâzım el-Lihyânî savunmaktadır. Bu görüşü destekleyen âyetler de bulunmaktadır: "*Onun yerleştirilmesi ve okunması* (قرأنه) *bize aittir. Böylece biz onu okuduğumuzda onun okunuşuna uy.*"[26] Bu beşi içerisinde tercih edilen ve genel kabul gören görüş bu sonuncusudur.

[24] 69/Hâkka, 44-47

[25] 2/Bakara, 185; 10/Yûnus, 37; 17/İsrâ, 73-75

[26] 75/Kıyâmet, 17-18

3e. Okunuşuyla İbadet Edilen: Kur'an, insan hayatının her alanıyla ilgili temel ilkeleri ortaya koyarak bunların uygulanmasını talep eder. Bununla birlikte Kur'an bir ibadet dilidir de aynı zamanda. Onun içindir ki namazın, *namaz* olması Kur'an'dan bir parçanın –kişinin güç yetirebildiği kadarının–[27] okunmasıyla mümkündür. Kur'an dışında bir şeyin okunması bu şartı yerine getirmez.

3f. İnsanları Âciz Bırakan: Kur'an, hem lâfız hem mana hem de bu ikisinin oluşturduğu nazım/düzen/armoni itibarıyla bir bütünlük oluşturur. Gerek indiği dönemde gerekse sonraki dönemlerde ne lâfız ne de mana açısından onun benzeri bir kitap meydana getirilmemiştir, getirilememiştir. Kendisinin ilâhî kaynaklı olduğunu iddia ederken Kur'an, bir sûresinin benzerini getirmelerini isteyerek hasımlarına meydan okumuş, bunu yapamadıklarını ve de yapamayacaklarını kesin bir dille ifade etmiştir.[28] Kur'an'ın bu özelliği, onun en son kitap oluşunu ve kıyamete kadar da bu şekilde devam edeceğini göstermektedir.

4. Kur'an'ın Diğer İsimleri

Kur'an'ın altmış kadar ismi olduğu belirtilir. Bunların hepsi Kur'an'da mevcut olan ve genelde Kur'an'ın özelliklerinin anlatıldığı kullanımlardan çıkarılmıştır. Belli başlıcaları şunlardır:

- **Kitap:** "*Elif. Lâm. Mim. Bu* **kitap***, kendisinde hiç şüphe yoktur, muttakîler için bir kılavuzdur.*"[29]
- **Tenzîl** (*İndirilme*): "*Şüphesiz bu, âlemlerin Rabbi tarafından* **tenzîl***dir.*"[30]
- **Vahiy** (*Bildirim*): "*Bu bildirilen* **vahiy***den başka bir şey değildir.*"[31]
- **Kelâmullah** (*Allah'ın Kelâmı*): "*Ve müşriklerden biri senin korumana başvurursa onu koruma altına al, olur ki böylece* **kelâmullah***ı işitir.*"[32]
- **Zikr** (*Hatırlatma*): "*Muhakkak ki* **zikr***i biz indirdik ve şüphesiz onun koruyucuları da biziz, biz.*"[33]
- **Furkân** (*Hakkı batıldan ayıran*): "*Bütün insanlığa bir uyarıcı olsun diye kuluna* **furkân***ı indiren ne yücedir!*"[34]
- **Hüdâ** (*Rehber, kılavuz, hidâyet*): "*Muhakkak Rabbinizden size apaçık bir kanıt, bir* **hüdâ***, bir rahmet geldi.*"[35]

[27] 73/Müzzemmil, 20
[28] 2/Bakara, 23-24; 11/Hûd, 13; 17/İsrâ, 88; ayrıca bkz.15/Hicr, 9
[29] 2/Bakara,1-2
[30] 26/Şuarâ, 192
[31] 53/Necm, 4
[32] 9/Tevbe, 6
[33] 15/Hicr, 9
[34] 25/Furkân, 1
[35] 6/En'âm, 157

• **Rahmet**: "*Muhakkak ki bu (Kur'an), hidayet ve inananlar için* **rahmet***tir.*"[36]

• **Şifâ**: "*Ey insanlar! İşte Rabbinizden size bir öğüt, kalplerdekiler için bir* **şifâ** *ve inananlar için bir hidâyet ve rahmet geldi.*"[37]

• **Mev'iza** (*Öğüt*): "*Gerçek şu ki biz size apaçık âyetler, sizden önce geçip gitmiş toplumlardan bir ders ve muttakiler için bir* **mev'iza** *indirdik.*"[38]

• **Hikmet:** "*Evlerinizde okunan Allah'ın âyetlerini ve* **hikmet***i hatırlayın.*"[39]

• **Rûh**: "*İşte sana da kendi buyruğumuz altında* **rûh***u vahyettik.*"[40]

• **Ahsenü'l-Hadîs** (*Sözün en güzeli*): "*Allah,* **sözün en güzeli***ni, birbirine benzer, ikişerli bir Kitap hâlinde indirdi. Rablerinden korkanların, ondan derileri üprerir, sonra derileri ve kalpleri Allah'ın zikriyle yumuşar. İşte bu Allah'ın rehberidir. Dilediğini bununla yola iletir. Ama Allah kimi sapkınlığında bırakırsa artık ona yol gösteren olmaz.*"[41]

• **Belâğ** (*Duyuru*): "*Bu, onunla uyarılsınlar; O'nun yalnız tek tanrı olduğunu bilsinler ve sağduyu sahipleri öğüt alsınlar diye insanlara yapılmış bir* **duyuru***dur.*"[42]

• **Beyân** (*Açıklama*): "*Bu, insanlara bir* **açıklama***, korunanlara yol gösterme ve öğüttür.*"[43]

• **Burhân** (*Delil*): "*Ey insanlar, size Rabbinizden* **delil** *geldi ve size apaçık bir nur indirdik.*"[44]

• **Emr** (*Buyruk*): "*Bu, Allah'ın size indirdiği* **buyruğu***dur. Kim Allah'tan korkarsa onun kötülüklerini örter ve onun mükâfatını büyütür.*"[45]

• **Hablullah** (*Allah'ın ipi*): "*Ve topluca* **Allah'ın ipine** *yapışın, ayrılmayın; Allah'ın size olan nimetini hatırlayın: Hani siz birbirinize düşman idiniz, kalplerinizi uzlaştırdı. Onun nimetiyle kardeşler hâline geldiniz. Siz ateşten bir çukurun kenarında bulunuyordunuz, sizi ondan kurtardı. Allah size âyetlerini böyle açıklıyor ki yola gelesiniz.*"[46]

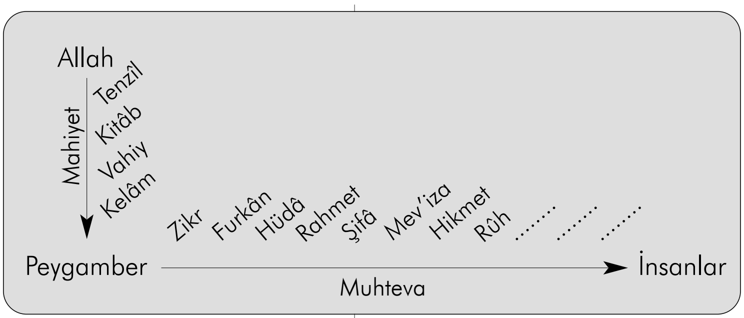
• **Hâdî** (*Rehber, kılavuz*): "*Gerçekten bu Kur'an en doğru yola* **iletir** *ve iyi işler yapan müminlere, kendileri için büyük bir ecir olduğunu müjdeler.*"[47]

• **Hikmet:** "*Bunlar üstün* **hikmet***tir! Ama uyarılar fayda vermiyor.*"[48]

• **en-Nebeü'l-Azim** (*Büyük haber*): "*De ki: "O,* **büyük bir haber***dir.*"[49]

• **Nûr** (*Aydınlık*): "*Artık Allah'a, Elçisine ve indirdiğimiz* **nûr***a inanın. Allah yaptıklarınızı haber almaktadır.*"[50]

[36] 27/Neml, 77
[37] 10/Yûnus, 57
[38] 24/Nûr, 34
[39] 33/Ahzâb, 34
[40] 42/Şûrâ, 52
[41] 39/Zümer, 23
[42] 14/İbrâhîm, 52
[43] 3/Âl-i İmrân, 138
[44] 4/Nisâ, 174
[45] 65/Talâk, 5
[46] 3/Âl-i İmrân, 103
[47] 17/İsrâ, 9
[48] 54/Kamer, 5
[49] 38/Sâd, 67
[50] 64/Teğâbün, 8



Şekil 4: Kur'an'ın Mahiyet ve Muhtevası

• **Risâlet** (*Mesaj*): "*Onlara bir âyet gelince: 'Allah'ın elçilerine verilenin aynısı bize de verilmedikçe katiyen inanmayız!' dediler. Allah,* **risalet***ini koyacağı yeri bilir. Suç işleyenlere Allah katında bir aşağılık ve yaptıkları hileye karşı çetin bir azap erişecektir.*"[51]

• **Tafsîlü'l-Kitab** (*Kitabın açıklaması*): "*Bu Kur'ân, Allah'tan başkası tarafından uydurulacak bir şey değildir. Ancak kendinden öncekinin doğrulaması ve* **kitabın açıklaması***dır. Onda asla şüphe yoktur. Âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir.*"[52]

• **Tasdîku'l-Kitab** (*Kitabı doğrulayan*): "*Elbette onların hikâyelerinde akıl sahipleri için ibret vardır. Kur'ân uydurulacak bir söz değildir; ancak* **kendinden öncekinin doğrulaması**, *her şeyin açıklanması; inananlar için bir kılavuz ve rahmettir.*"[53]

• **Tezkira** (*Hatırlatma*): "*Kur'an korunanlar için bir* **hatırlatma***dır.*"[54]

• **el-Urvetü'l-Vüskâ** (*Sağlam kulp*): "*Dinde zorlama yoktur. Doğruluk, sapıklıktan seçilip belli olmuştur. Kim tağutu inkâr edip Allah'a inanırsa muhakkak ki o, kopmayan* **sağlam kulpa** *yapışmıştır. Allah işitendir, bilendir.*"[55]

Kur'an'ın bu isimlerinde iki önemli hususiyet dikkati çekmektedir. İlk dört maddedeki isimler Kur'an'ın mahiyeti, tabiatı ve yapısını nitelerken daha sonrakiler onun muhtevası hakkında bilgi vermektedir. Başka bir ifadeyle, ilk dört madde Kur'an'ın kaynağı ve nasıl bir hitap olduğuyla, diğerleri ise onun insanlar üzerinde/arasında gerçekleştirdiği işlev ve görevleriyle ilişkilidir (bkz. Şekil 4).

5. Kur'an'ın Mahiyeti ve Yapısı

Kur'an'la ilgili yaptığımız *mahiyet* (yapı) ve *muhteva* (işlev) şeklindeki ayrımı daha etraflıca ele almak gerekir. Öncelikle mahiyetiyle ilgili hususa değinecek ve Kur'an'ın *dikey* boyutuna dair konuları ele alacağız. Bu noktada Kur'an'ın en dikkate değer kavramı *vahiy*dir. Vahiy kavramı enine boyuna anlaşılmadan Kur'an'ın nasıl bir kitap/hitap olduğu da açıklığa kavuşamaz. Daha sonra da diğer özellikler ele alınacaktır.

[51] 6/En'âm, 124
[52] 10/Yûnus, 37
[53] 12/Yûsuf, 111
[54] 69/Hâkka, 48
[55] 2/Bakara, 256

5a. Vahiy: "*Kur'an nedir?*" sorusuna verilebilecek en yalın cevap "*Allah'ın kelâmıdır/sözüdür.*" olacaktır kuşkusuz. Bu cevapta iki önemli kavram bir araya getirilmektedir: *Allah* ve *Kelâm*. Cevabın ilk unsuru (Allah), bu hitabın kaynağına, kim tarafından irat edildiğine ve dolayısıyla bağlayıcılık gücüne işaret eder. İkinci unsur (Kelâm) ise Allah'ın, kullarından yapmalarını istediği şeyleri; daha farklı bir ifadeyle söylersek iradesini, kullarına nasıl ve ne şekilde bildirdiğini ve ilettiğini belirleyen bir anlam içerir. Yani Allah, muradını bizlere bir *kelâm/söz* ile ulaştırmaktadır. Dolayısıyla Allah'ın iradesini (*murad-ı ilâhî*) anlamak isteyen kimse bu *kelâm*a müracaat edecektir, bu iradeyi bu kelâmın sınırları içinde aramaya ve anlamaya çalışacaktır. Kelâm'ın anlaşılmasının keyfiyeti üzerinde ileride duracağımız için (bkz. *IV. Okuma ve Anlamaya Dair Öneriler* başlıklı bölüm) şimdi bu *kelâm*ın geliş keyfiyetinden, *ilâhî* olan bir konumdan *beşerî* olan bir konuma nasıl geçtiğinden bahsedelim.

Kur'an, Allah'ın kelâmı, yani sözüdür. Allah, Kur'an aracılığıyla (daha önce de Tevrat, İncil gibi vahiylerde olduğu gibi) insanlara *konuşmakta*dır. Elbette ki Allah'ın insanlara konuşması, insanların birbirleriyle konuşmasına hiçbir yönden benzemez. Dolayısıyla Kur'an'da, Allah'ın iradesini ifade etmesi hakkında كلم (*konuştu*), قال (*dedi*), أمر (*buyurdu*), اوحى (*vahyetti*), ألقى (*ilka etti*), نزل/أنزل (*indirdi*), نادى (*seslendi*) benzeri fiil kalıplarının veya كلام (*kelâm*), قول (*söz*), أمر (*buyruk*), وحى (*vahiy*), إلقاء (*ilka etmek*), تنزيل / إنزال (*inzâl / tenzîl*), نداء (*seslenme*), نجى (*fısıldamak*), قراءة (*okumak*), ترتيل (*ağır ağır okumak*), تلاوة (*okumak / takip etmek*) gibi isim formlarının kullanılışlarından Allah'ın, insanlara hitap tarzının insanların birbirlerine hitap tarzının aynısı ya da benzeri olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Zira Allah ile insanın varlık türü birbirinden tamamen farklıdır ve bu sebeple, Allah'ın hitap tarzını ifade eden bu kalıpların zikredilmesini, sadece bizim anlayabilmemiz için bildiğimiz ve aşinası olduğumuz kelimelerle bir "bildirim"in yapılmış olduğu şeklinde anlamamız gerekir.

Bu ifadelerden bizi en fazla ilgilendireni *vahiy* kavramıdır; zira Allah'ın, mesajını bildirme tarzlarının niteliğini ifade etmesi ve merkezî bir konumda bulunması bu kavrama ayrıcalık kazandırmaktadır.

Vahiy kelimesinin sözlük anlamı *hızlı ve gizli iletişim*dir. Bu haberleşmenin iki tarafında bulunanların arasında sadece onların kavrayabildikleri gizlilikte bir bildirim vuku bulur. Bu bildirim, iki şahıs arasında bir mahremiyet ve gizem durumunun var olmasını gerektirir. Vahiy kelimesinin sözlük tanımında yer alan bu iki unsur, yani *hızlı* ve *gizli* özellikleri, Allah'ın, pey-

gamberlerine mesajını iletme hakkında niçin bu kavramı (*vahiy*) kullandığını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Zira iki taraf arasında gerçekleşen *vahiy* durumundaki iletişime üçüncü kişinin vâkıf olması söz konusu olamaz. Dolayısıyla Allah'ın, mesajını peygamberlere vahyetmesi olgusunun hakikatini tam anlamıyla kavramak biz üçüncü şahıslar için imkânsızdır. Ancak hakikatini kavrayamasak da bize haber verildiği kadarıyla nasıl gerçekleştiğini (mahiyetini) anlamaya çalışabiliriz.

Allah'ın, "peygamberlere mesajını vahyetmesi" hâdisesini ele almadan önce "vahiy" kelimesinin Kur'an'da bu kategori dışında zikredilen kullanımlarına bir göz atalım. Zira bu kullanımlarda "vahiy", sözlü bir bildirim anlamının dışında kullanılmaktadır. Bu kullanımlar şunlardır:

1. "*Bunun üzerine Zekeriyyâ, mabetten kavminin karşısına çıktı ve 'Sabah akşam (Rabbinizin sınırsız kudret ve yüceliğini) tespih ediniz.' diye onlara* **vahyetti**."[56] Burada Hz. Zekeriyyâ'nın "vahyetmesi", insanlarla üç gün konuşmamasından dolayı[57] diyeceği şeyi *işaret* yoluyla ifade etmesi anlamındadır; yani *onlara işaret etti*.

2. "*O gün yeryüzü, bütün haberlerini ortaya döker. Rabbinin ona* **vahyettiği** *şekilde.*"[58] Burada da Allah'ın, iradesini yeryüzüne sözlü olmayan bir bildirim yoluyla, onu buna *hazır kılarak/boyun eğdirerek* yönelttiğini görmekteyiz.

3. "*Ve Rabbin bal arısına şöyle* **vahyetti:** *'Dağlarda, ağaçlarda ve (insanların) hazırladıkları kovanlarda kendine yuva edin.'*"[59] Allah'ın bal arasına vahyetmesi, onda böyle bir *içgüdüyü var etmesi* anlamına gelir.

4. "*Mûsâ'nın annesine 'Onu emzir ve onun başına bir şey gelmesinden korktuğunda onu nehre bırak, korkma, üzülme; biz onu tekrar sana kavuşturacağız ve onu elçilerden yapacağız.' diye* **vahyettik.**"[60] Hz. Mûsâ'nın annesine vahyedilmesi de ona bunların ilham yoluyla bildirilmesi anlamındadır; yani *ona ilham ettik*.

5. "*Ve elbette şeytanlar, sizinle tartışmaları için dostlarına* **vahyederler.**"[61] Burada şeytanların vahyetmesi de insana fısıldaması, daha yerinde bir ifadeyle, vesvese vermesi anlamında kullanılmaktadır, yani *fısıldarlar*.

Vahyin bu tür kullanımlarını serdettikten sonra meselenin asıl noktasına geldik: *Allah'ın peygamberlerine vahyetmesi*. Vahyin gelişine dair bizi oldukça aydınlatan şu âyet konunun anlaşılması için önemli ipuçları vermektedir:

[56] 19/Meryem, 11
[57] 19/Meryem, 10
[58] 99/Zilzâl, 4-5
[59] 16/Nahl, 68
[60] 28/Kasas, 7
[61] 6/En'âm, 121

"*Vahyederek veya perde ardından veya bir elçi gönderip izniyle dilediğini vahyettirmesi haricinde Allah'ın, kendisiyle konuşması hiçbir beşer için mümkün değildir. Çünkü o çok yüce, çok hakimdir.*"[62]



Şekil 5: Allah'ın Peygamberle Konuşma Yolları

Bu âyet Allah'la, *doğrudan yüz yüze* konuşmanın kim olursa olsun bir insan için mümkün olmadığını, Allah'ın bir insanla konuşmayı murat ettiğinde ise zikredilen bu üç yoldan birisiyle hitap ettiğini ifade etmektedir (bkz. Şekil 5). Bu âyetin iniş sebebi olarak şu olay rivayet edilir: Yahudilerin, Hz. Peygamber'e gelerek "Mûsâ'nın Allah'la konuşup onu görmesi gibi, sen de eğer peygambersen Allah'la konuşup onu görsen ya! Bunu yapmadığın müddetçe sana asla inanmayacağız!" demeleri üzerine Hz. Peygamber "Mûsâ Allah'ı görmemiştir." buyurdu[63] ve bu âyet nâzil oldu. Ayrıca Hz. Âişe'nin "Her kim Muhammed'in, Rabbini gördüğünü iddia ederse Allah'a büyük bir iftirada bulunmuş olur." dedikten sonra "Sizler Rabbinizin şöyle buyurduğunu hiç işitmediniz mi?!" diye sorarak bu âyeti okuması da[64] âyetin hangi bağlamda indiğine ve nasıl anlaşılması gerektiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Bunların başında, Allah'ın yalnızca ve yalnızca peygamberlere konuştuğu ve bu konuşmanın da ilahî bir konuşma olduğunun peygamber tarafından kesin ve şaşmaz bir şekilde anlaşılmış olduğudur. Yani, Allah sadece 'peygamber'e konuşur ve peygamber de kendisine iletilen sözün, Allah'tan olduğunun tam ve apaçık bir şekilde bilincindedir.

a. **Vahiy suretiyle**: Bu tür bir hitap, ya *kalbe doğrudan ilkâ* suretiyle olur ya da *uykuda rüya* yoluyla olur ki Hz. İbrâhim'e oğlunu boğazlamasının uykuda emredilmesi [65] buna örnek teşkil eder.

b. **Perde ardından**: Bu tür vahiyde, vahyi alan kişi *ses duyar*, ama *sesin sahibini göremez*. Hz. Mûsâ'nın, vahyi ağaç tarafından işitmesi[66] vahyin bu türüne örnektir.

c. **Elçi vasıtasıyla**: Buradaki elçi *melek*tir, yani Cebrâil'dir. Bu durumda vahyi alan peygamber, Cebrâil'i ya aslî suretinde ya bir insan suretinde görür ya da Cebrâil, vahyi Hz. Peygamber'in kalbine indirir.[67] Kur'an'ın çoğunlukla böyle vahyedildiği kabul edilir.

[62] 42/Şûrâ, 51

[63] Esbab-ı Nüzûl, s. 214

[64] Buhari, Tevhid, 4; Müslim, İman, 287; Tirmizî, Tefsir, 6

[65] 37/Sâffât, 102

[66] 28/Kasas, 30; ayrıca bkz: 20/Tâhâ, 10 vd.; 27/Neml, 7-12

[67] 2/Bakara, 97; 26/ Şuarâ, 194

5b. İnzâl/Tenzîl: Sözlükte *indirmek, bir şeyi yukarıdan aşağıya indirmek, bineğinden indirmek, bir yere konaklamak amacıyla indirmek, bağış ve lütufta bulunmak* anlamlarına gelen inzâl/tenzîl kavramları Kur'an'ın Allah tarafından Hz. Peygamber'e indirildiğini ifade etmek üzere kullanılmaktadır.[68] Sözlük anlamındaki *yukarıdan* ifadesini dikkate aldığımızda Kur'an'ın "yukarıdan", yani vahyin muhatabı olan peygamberle aynı düzlemde olmayan bir yerden indiğini anlarız. Bu yüzden inzâl/tenzîl kelimeleri asla insanlar arasında gerçekleşen konuşma faaliyetlerini ifade etmek için kullanılmaz. Dolayısıyla Kur'an'ın indirilişi *yatay* değil, *dikey*dir. Yukarıda vahyin üçüncü kısmında da gördüğümüz üzere bu inişi çoğu zaman Cebrâil gerçekleştirdiğinden[69] Allah ile peygamber arasında bir aracı da bulunmaktadır. Hz. Peygamber de kendisine vahyolunan mesajı insanlara iletmekle yükümlü olduğundan o da bir aracı konumundadır (bkz. Şekil 6).

İnzâl/tenzîl kavramları Kur'an'da ayrıca "elbise, demir, hayvan, su" gibi şeylerin indirilişini ifade etmek üzere de kullanılmaktadır ki buradaki "indirme" kelimesi *lütufta bulunma, bahşetme, ihsan etme* anlamlarına gelir. Kur'an'ın inzâl/tenzîlinde bu anlam da bulunmaktadır. Yani Kur'an, hem *indirilmiş* hem de *lütfedilmiş/bahşedilmiş*tir.

Kur'an'ın Hz. Peygamber'e inişiyle ilgili olarak burada önemli bir hususa değinmek gerekiyor: *Kur'an'ın peyderpey, parça parça inişi*. Kur'an, Hz. Peygamber'in yirmi üç yıllık risaleti süresince âyet âyet, bazen birkaç âyet, bazen de kısa sûreler hâlinde, ama aralarında mutlaka zaman boşlukları bulunarak nâzil olmuştur. Bunun önemli bir yönü bulunmaktadır; zira Kur'an'ın bu şekilde indirilişi, bizlere, onun anlaşılması ve uygulanmasına dair bir yöntem/usul de sunmaktadır.

Kur'an, Hz. Peygamber'e ilk defa Ramazan ayında,[70] mübarek bir gecede[55] Hira mağarasındayken indirilmeye başlanmıştır. Hz. Peygamber'e inen ilk âyetler Alâk Suresi'nin ilk âyetleridir.[71] Kur'an'ın bu ilk inişinin –yaklaşık olarak– hicretten önce on üçüncü yılda (ki milâdî Temmuz veya Ağustos 610 tarihine denk gelmektedir), Hz. Peygamber kırk yaşlarında iken gerçekleştiği belirtilir.

Kur'an'ın peyderpey indirilişinde, önemli hikmetler mevcuttur. Kur'an'ın peyderpey indirilişine, bizzat Kur'an'ın kendisi tanıklık etmektedir:

"*Kâfirler 'Kur'an ona bir bütün olarak bir kerede indirilseydi ya!' derler. Oysa biz onu kalbine iyice yerleştirelim diye indirdik ve böyle belli bir düzen içinde ağır ağır okuduk.*"[72]

[68] Örnek olarak bkz. 2/Bakara, 97; 15/Hicr, 9; 16/Nahl, 44; 16/Nahl, 89; 17/İsrâ, 106; 17/İsrâ, 82; 25/Furkân, 1; 76/İnsân, 23

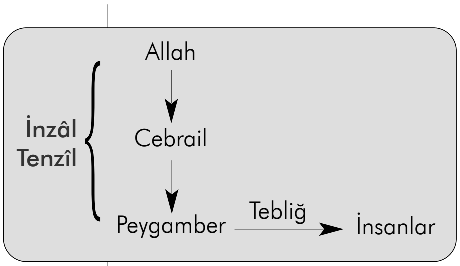
[69] 2/Bakara, 97; 16/Nahl, 102; 26/Şuarâ, 193

[70] 2/Bakara, 185

[71] Buharî, Bed'ü'l-vahy, 1

[72] 25/Furkân, 32

“*Biz bunu (Kur’an’ı) hakikatle indirdik ve o da sana hak olarak indi. Biz seni yalnızca bir müjdeci ve bir uyarıcı olarak gönderdik. Ve ayrıca onu insanlara yavaş yavaş okuyasın diye bir okuma/kur’an olarak bölüm bölüm ayırdık ve parça parça indirdik*”[73]



Şekil 6: İnzâl/Tenzîl ve Tebliğ Süreci

“*Parça parça inene (Kur’an’a) ant olsun!*”[74]

“*(Kur’an’ın) parçalar hâlinde indirilişini tanıklığa çağırırım. Eğer bilirseniz bu büyük bir yemindir. O gerçekten değerli bir okumadır/kur’andır. Sağlam korunan kelâm içindedir. Ona ancak arındırılmış olanlar dokunur. Âlemlerin Rabbinden indirilmedir!*”[75]

Bu âyetler hem Kur’an’ın Hz. Peygamber’in yirmi üç yılı bulan peygamberliği süresince peyderpey (*müneccemen*) vahyedilmiş olmasındaki tarihî gerçeği, hem de bununla birlikte kendi içinde tutarlı bir bütün olduğunu[76] ve dolayısıyla ancak bir bütün olarak ele alınırsa, yani her bölümü diğer bütün bölümler göz önünde bulundurularak okunursa tam olarak anlaşılabileceğini ifade etmektedir.

Kur’an’ın parça parça nâzil oluşu, buna uygun okunmasını ve dolayısıyla anlaşılmasını da içerir. Kur’an, kendisinin nasıl okunması gerektiğine dair önemli ilkeler gösterir bizlere:

“*Ey bürünen! Gece biraz ilerleyince kalk. Gece yarısı ya da biraz önce ya da sonra. Ve ağır ağır, hissederek Kur’an oku.*”[77]

“*Hak hükümdar Allah pek yücedir! Vahyi sana bütünüyle ulaştırılmadan önce Kur’an’a (dair görüş bildirmekte) acele davranma; fakat (daima) ‘Rabbim benim ilmimi artır’ de.*”[78]

“*(Vahyin sözlerini tekrarlarken) Onu hızla söylemek için dilini oynatıp durma. Çünkü onun (senin kalbine) yerleştirilmesi ve okutulması bize aittir. Böylece biz onu okuduğumuz zaman onun okunuşuna (bütün zihnini vererek) uy. Sonra onun açıklamak da bize düşer.*”[79]

Bu âyetler her ne kadar ilk bakışta Hz. Peygamber’e hitap ediyor görünüyorsa da her çağda Kur’an’ı okuyan ve onu anlamaya çalışan herkesi kuşatmaktadır. Bunun içindir ki Kur’an’ın mesajını tam olarak anlamak isteyen kimse, aceleci yaklaşımlardan, yani âyetleri ait oldukları anlam örgüsünden kopartarak aceleci sonuçlar çıkarmaktan sakınmalı, Kur’an’ı bir bütün olarak ele almalı, münferit meseleleri bu bütünlük içinde değerlendirmeye tâbi

[73] 17/İsrâ,105-106
[74] 53/Necm, 1
[75] 56/Vâkıa, 75-80
[76] 4/Nisâ, 82
[77] 73/Müzzemmil, 1-4
[78] 20/Tâhâ, 114
[79] 75/Kıyâmet, 16-19

tutmalıdır. Bir gerçeklik daha var: Anlatılan bu ilkeler çerçevesinde, sahih bir akıl-kalp bütünlüğüyle birlikte okunduğu takdirde Kur'an'ın kendisinin en iyi yorumlayıcısı yine Kur'an olacaktır. Farklı bir ifadeyle söyleyecek olursak kendisini Kur'an'a açan kimseye, Kur'an da kendisini açacaktır.[80]

5c. Arapça Bir Hitap Olarak Kur'an: Kur'ân-ı Kerîm, tam on âyette kendisinin *Arapça* olduğunu belirtmiş ve bunu da Kur'an metninin anlaşılması için bir ön şart olduğunu bildirmek için kullanmıştır. Kur'an'ın Arap diliyle nâzil oluşunun hikmetini yine Kur'an bizlere haber verir: "*Eğer bunun Arapça olmayan bir 'okuma' (hitap) olmasını dileseydik onlar bu kez 'Âyetleri anlaşılır bir şekilde indirilmeli değil miydi? Hayret! Arapça olmayan bir dil ve Arap bir elçi?' diyeceklerdi. De ki: 'Bu, iman edenler için bir rehber ve bir şifa kaynağıdır.' Ona inanmayanlara gelince, onların kulaklarında bir ağırlık vardır ve bundan dolayı o (Kur'an) onlara kapalıdır (anlaşılmaz gelir). Onlar çok uzaklardan seslenilen insanlar gibidirler.*"[81]

Kur'an'ın Arapça olduğunu ifade eden diğer âyetlere baktığımızda da[82] bunun sebebinin Kur'an'ın anlaşılır kılınması olduğunu görürüz. Zira "*Biz her elçiyi mutlaka* kendi halkının diliyle *(vahyedilmiş bir mesajla) gönderdik ki onlara açık bir biçimde ulaştırabilsin diye.*"[83] Bu yüzden Hz. Muhammed Arap soyundan geldiği için ona vahyedilen mesaj da onun diliyle, Arapça olarak nâzil oldu. Ancak şunu hatırdan çıkarmamamız gerek: Kur'an'ın Arap diliyle indirilmesi onun evrensel oluşuyla çelişmez; zira "*De ki: Ey insanlar! Şüphesiz, ben Allah'ın hepinize gönderdiği bir elçisiyim.*"[84] Kur'an, anlaşılsın diye indirilmiştir ve anlaşılması için de kolaylaştırılmıştır: "*Hiç kuşkusuz biz Kur'an'ı* düşünülsün *diye kolaylaştırdık. Düşünen var mı?!*"[85] Aynı sûrede dört kez geçen bu ifade Kur'an'ın kolaylaştırıldığını ifade ederken *kolaylaştırma* ile *düşünme* arasında bir ilişki kurmaktadır. Düşünmek amacıyla yapılan bu kolaylaştırmadan maksat nedir peki? Bu sorunun cevabını da yine Kur'an vermektedir:

"*İşte yalnızca bu amaçla onu (Kur'an'ı)* senin dilinle *kolaylaştırdık ki muttakileri onunla müjdeleyesin, inatçı toplumu da onunla uyarasın.*"[86]

"*Böylece biz onu (Kur'an'ı)* senin dilinle *kolaylaştırdık ki düşünsünler.*"[87]

Özetle, Kur'an, Arap diliyle indirilmiş, bu dille ifade edilmiştir. Dolayısıyla Kur'an'ın metnini anlamak, öncelikle onun, bu dil, yani Arapça'nın imkânları çerçevesinde anlaşılmasını gerektirir. Arapça'yı anlamak da Kur'an'ın nâzil olduğu dönemdeki hâliyle Arap dili, kültürü ve örfünü anlamak demektir. Elbette bu *yeter bir şart* değildir; ancak *gerekli bir şart*tır. Bu arada şu-

[80] bkz. 75/Kıyâmet, 19

[81] 41/Fussilet, 44

[82] 12/Yûsuf, 2; 13/Ra'd, 37; 16/Nahl, 103; 20/Tâhâ, 113; 26/Şuarâ, 195; 39/Zümer, 28; 41/Fussilet, 3; 42/Şûrâ, 7; 43/Zuhruf, 3; 46/Ahkâf, 12

[83] 14/İbrâhîm, 4

[84] 7/A'râf; 158. Ayrıca bkz. 4/Nisâ, 79; 21/Enbiyâ, 107; 34/Sebe, 28

[85] 54/Kamer, 17, 22, 32, 40

[86] 19/Meryem, 97

[87] 44/Duhân, 58

nu da belirtelim ki Kur'an'ın mucizevî özelliği (i'caz) onun Arap diliyle indirilmiş olmasından ziyade Allah tarafından indirilmiş olmasında yatar.

Ayrıca birbirine karıştırılması durumunda peşinden pek çok soruna yol açabilecek bir konuya değinmekte fayda var: Kur'an'ın metni Arapça gibi belirli bir beşerî dille sınırlı iken Kur'an'ın mesajı ilâhîdir ve evrenseldir, hiçbir dünyevî sınır tanımaz. Dolayısıyla buradan hareket ederek Kur'an'ın belirli bir coğrafya ve topluma gönderildiği şeklinde kimi hezeyanları dillerine dolayanlar Kur'an'ın en temel mesajını anlamamışlar demektir: "*Bu öyle bir kitaptır ki insanları Rablerinin izniyle karanlıklardan aydınlığa, Güçlü, Övgüye Lâyık Allah'ın yoluna çıkarasın diye sana indirdik.*"[88]

6. Kur'an'ın Muhtevası ve İşlevi

Allah, ilk peygamberden son peygambere kadar gelen bütün elçileri aracılığıyla gönderdiği mesajlarıyla insanları içine düştükleri düşünce ve davranış sapkınlıklarından kurtararak tek doğru olan kendi yoluna sevk etmeyi hedeflemiştir. Allah'ın bütün elçileri aracılığıyla açıklayıp insanlara gösterdiği bu doğru yolun, bu dinin adı "İslâm"dır. *İslâm*, kelime anlamı itibarıyla "kendini Allah'a teslim etme, teslimiyet" şeklinde bir muhtevaya sahip olduğu içindir ki[89] bütün elçiler kendilerini *Müslüman* olarak adlandırmışlardır.[90] Çünkü Allah katında tek din vardır; onun adı da *İslâm*, yani *Teslimiyet*tir. "*Allah katında din,* İslâm/Teslimiyet*tir.*"[91] Bundan dolayıdır ki her kim bu dinden, bu inanç sisteminden başka bir din aramaya kalkışırsa reddedilmeye mahkûmdur:

"*De ki: Biz, Allah'a, bize indirilene, İbrâhim'e, İsmâil'e, İshâk'a, Ya'kub'a ve onun neslinden gelenlere indirilene, Rableri tarafından Mûsâ'ya, Îsâ'ya ve bütün peygamberlere bahşedilene inanırız, onlar arasında hiçbir ayrım yapmayız ve kendimizi ona teslim ederiz. Kim* Allah'a teslimiyetten (İslâm'dan) *başka bir din ararsa bu ondan kabul edilmeyecektir. Ve o, ahirette kaybedenlerden olacaktır.*"[92]

Bütün peygamberlerin getirdiği din, İslâm/Teslimiyet olduğundandır ki onlara uyanları da Allah "Müslüman/Teslim olan" diye adlandırmıştır: "*Ve Allah uğrunda gösterilmesi gereken çabayı gösterin. O sizi seçti ve din konusunda üzerinize bir zorluk yüklemedi. Atanız İbrâhim'in milletini/inancını izleyenler olarak, elçinin size, sizin de bütün insanlara tanık olmanız için sizi önceden* Müslüman/Teslim olanlar *diye isimlendirdi. Öyleyse namaz kılın ve zekât verin ve sımsıkı Allah'a bağlanın. Sizin efendiniz odur. O ne yüce Efendi, ne yüce Yardımcıdır.*"[93]

88 14/İbrâhîm, 1. Ayrıca bkz. 2/Bakara, 185; 31/Enbiyâ, 107; 25/Furkân, 1; 68/Kalem, 52

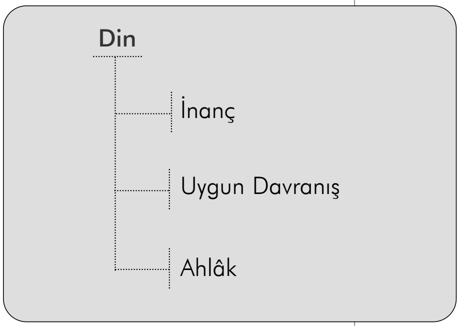
89 bkz. 2/Bakara, 112; 3/Âl-i İmrân, 83; 4/Nisâ, 125; 6/En'âm, 14; 72/Cin, 14; 37/Sâffât,103; 2/Bakara, 131; 3/Âl-i İmrân, 20; 27/Neml, 44; 49/Hucurât, 14; 5/Mâide, 44; 49/Hucurât, 19; 40/Gâfir, 66; 16/Nahl, 81; 6/En'âm, 71; 31/Lokmân, 22; 22/Hac, 34; 39/Zümer, 54

90 3/Âl-i İmrân, 67; 12/Yûsuf, 101; 2/Bakara, 128; 2/Bakara, 132, 133; 3/Âl-i İmrân, 52, 64, 80; 6/Mâide, 111; 6/En'âm, 163; 7/A'râf, 126; 10/Yûnus, 72, 90; 27/Neml, 42, 91; 39/Zümer, 12

91 3/Âl-i İmrân, 19

92 3/Âl-i İmrân, 84-85

93 22/Hac, 78



Şekil 7: Dinin Temel Boyutları

Allah'ın, Müslümanlar olarak adlandırdığı kimselerin oluşturduğu topluluğun, çevresinde halkalandığı inanç merkezi (*ümmet*) de ortaktır: "*Gerçek şu ki bu sizin ümmetiniz tek bir ümmettir; çünkü hepinizin Rabbi benim. Öyleyse bana kulluk edin.*"[94]; "*Muhakkak ki bu sizin ümmetiniz bir tek ümmettir, çünkü hepinizin Rabbi benim. Öyleyse benden sakının.*"[95]

Farklı zamanlarda ve farklı coğrafyalarda yaşamalarına rağmen, kendilerini Allah'a teslim edenlerin, içinde yaşadıkları şartlar gereği getirilen özel durum ve uygulamalar dışında[96] tek Allah inancına dayanan bütün dinler, evrensel bir bütünlüğe ve ortak bir yapıya sahiptir: "*O, sizin için dinden Nûh'a emrettiğini ve sana vahyettiğimizi, İbrâhim'e, Mûsâ'ya ve Îsâ'ya emrettiğimizi teşrî buyurdu. Dini tastamam yerine getirin ve bu konuda ayrılığa düşmeyin.*"[97] Allah'ın bütün peygamberleri aracılığıyla gönderdiği ve adına *İslâm* dediği bu dinin temel ilkelerini de yine Allah kendisi açıklamaktadır. Bu ilkeler *kurtuluş*un temel ve yegâne şartıdır. Bu şartlar peygamberlere gelen bütün vahiylerin ortak paydasıdır (bkz. Şekil 7). Bu sebeple Kur'an'ın getirmiş olduğu her türlü mesaj, emir, nehiy ve açıklama, bu şartlar altında ele alınabilir. İşte bütün inananların ortak olarak üzerinde birleştikleri şartları Kur'an bize şöyle açıklar:

"*Hiç kuşku yok ki (bu ilâhî kelâma) inananlar ile Yahudi inancının takipçilerinden, Hristiyanlardan ve Sâbiîlerden her kim Allah'a ve ahiret gününe inanır ve (bu inanca) uygun ve doğru işler yaparsa elbette onların, Rableri yanında mükâfatları vardır. Onlara hiçbir korku yoktur. Ve onlar üzülmeyeceklerdir de.*"[98]

7. Kur'an'ın Bölümleri

7a. Âyet: Sözlükte *işaret, delil, alâmet* anlamlarına gelen âyet kelimesi Kur'an'da *mucize, alâmet, ibret, delil* ve benzeri anlamlarda kullanılır. Kâinatta bulunan her şey bir âyettir; zira Allah'ın varlığına ve yüceliğine işaret eder. Kur'an'ın en küçük birimi de âyettir; zira o da Allah'ın mesajını göstermektedir. Bazı sûrelerin başında bulunan müstakil harflerin (*hurûf-ı mukattaa*) âyet sayılıp sayılmamasından ve iki âyeti birbirinden ayıran durakların tespitindeki değişik yaklaşımlardan dolayı Kur'an âyetlerinin sayısı hakkında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu görüşlere göre âyetlerin sayısı, 6204, 6214, 6219 şeklinde farklılık göstermektedir ki elimizde mevcut olan Kur'ân-ı Kerîm mushafları 6236 âyetten oluşmaktadır. Bir sûrenin içindeki âyetlerin sıralanışı/tertibi Hz. Peygamber'in talimatına dayanmaktadır.

[94] 21/Enbiyâ, 92

[95] 23/Mü'minûn, 52

[96] *"Biz her biriniz için bir yol/sistem* (şir'a) ve bir hayat tarzı/yöntem (minhac) *belirledik. Eğer Allah dileseydi hepinizi bir tek topluluk yapardı, ama size indirdikleri aracılığıyla sizi sınamak için böyle diledi. O hâlde hayırlı işlerde yarışın! Hepinizin dönüşü Allah'adır; o zaman Allah farklı olduğunuz hususları size bildirecektir."* (5/Mâide, 48)

[97] 42/Şûrâ, 13

[98] 2/Bakara, 62; 5/Mâide, 69

7b. Sûre: Sözlükte *yüksek rütbe, mevki, yüksek bina, etrafı surlarla çevrili şehir* anlamlarına gelen sûre kelimesi Kur'an'ın, en az üç âyetten oluşan, farklı uzunluklara sahip her bir özel bölümüne verilen addır. Kur'an'da 114 sûre bulunmaktadır. En uzun sûre 286 âyetli Bakara, en kısası ise 3 âyetli Kevser'dir. Mushaflarda ilk sûre Fâtiha, son sûre de Nâs'dır. Sûrelerin isimleri tevkıfî (Hz. Peygamberin emri ve işaretine bağlı) olmadığından bazen bir sûrenin birden fazla ismi bulunmaktadır.

7c. Cüz: Altı yüz sayfalık Kur'an mushafının yirmi sayfalık her bir bölümüne denir. Kelime anlamı *parça, bir bütünü oluşturan bölüm* demektir. Kur'an otuz cüze bölünmüştür.

7d. Aşr veya Rukû': Her bir sûrenin içinde bir pasaj tarzında konu bütünlüğüne sahip olan ve âyet sonundaki duraklarda "ayn" harfiyle gösterilen kısa bölümlerin adıdır. Yaklaşık onar âyetten oluşurlar.

8. Kur'an İlimlerine Dair Kimi Kavram ve Terimler

Kur'an'ın inişinden itibaren, ona inananlar bu ilâhî kelâmı anlamaya ve hayatlarında canlı kılmaya çabalamışlardır. Ancak Kur'an'ın inişinin üzerinden zaman geçtikçe Kur'an'ın indiği dönemde yaşayan insanların karşılaşmadığı kimi anlama sorunları ortaya çıkmaya başlamıştır. Her kuşak kendinden önceki nesillerin Kur'an'a dair anlayış ve yorumlarını öğrenmiş ve kendinden sonrakilere aktarma ihtiyacı duymuştur. Kur'an'ın indiği dönemde yaşayan insanlar (sahabe) elbette bu inişe tanıklık etmiş; hangi şartlarda hangi âyetlerin indiğini, dolayısıyla âyetlerin delâlet ettiği anlamların neler olduğunu herhangi bir sorun yaşamadan anlamışlardır. Zaten Kur'an, onların kullanageldikleri ve hiçbir surette yabancılık çekmeyecekleri bir dil formunda nâzil olmuştur. Ancak yıllar geçtikçe ve farklı din ve milletlerden insanlar İslâm'a girdikçe İslâm toplumunda çeşitli görüşler ortaya çıkmaya ve bunlar tartışma konusu yapılmaya başlanmıştı. Bu etkiyle insanlar sorunları çözmek üzere Kur'an'a başvurmak durumunda kalmış; ancak her düşünce sahibi kendi düşüncesini Kur'an'da bulmaya ya da kendi görüşünü Kur'an'a dayanarak benimsetmeye kalkışmıştı. Bu ve benzeri sebeplerden ötürü sahabeden itibaren her çağda yaşayan ilim adamları Kur'an'la ilgili çalışma ve araştırmalar yapmaya ve bu çalışmalarını belirli bir yönteme göre ortaya koymaya çaba göstermişlerdir. Yapılan bu çalışmalara *Ulûmu'l-Kur'an/Kur'an İlimleri* denmiş, bu ilimlerde takip edilen yönteme de *Usûl-i Tefsir/Tefsir Yöntemi* adı verilmiştir. Şimdi Kur'an İlimlerine dair birtakım kavram ve terimlere değinelim:

8a. Tefsir/Te'vil/Tercüme/Meâl: Tefsir kelimesi *beyan etmek, keşfetmek, ortaya çıkarmak, üzeri örtülü bir şeyin örtüsünü kaldırmak* anlamlarına gelir. Te'vil ise *bir şeyi aslına döndürmek, hedef ve amaca ulaşmak, varılan nokta/durum* anlamlarına gelmektedir. Bu iki kelime Kur'an hakkında kullanıldığında "Kur'an'ı açıklamak" anlamına gelirse de aralarında ince farklar bulunmaktadır:

1. Tefsir lâfızla, te'vil manayla ilgilidir.

2. Tefsir, *sebeb-i nüzûl, kıssalar, Mekkî/Medenî, muhkem/müteşâbih* gibi Kur'an metninin dış yönleriyle; te'vil ise metnin ifadesi üzerinde uğraşmak ve manayı yerli yerine oturtmakla alâkalıdır.

3. Tefsirde nakil ve rivayet ağırlıklı iken te'vilde dirayet, kişinin kendi içtihadı ve çabası esastır. Ancak bu noktada, Kitap ve Sünnet haricine çıkılmaması, ifadenin zahirî anlamına aykırı bir yorumda bulunulmaması gerekir.

Tercüme kelimesi de *bir sözü bir dilden bir başka dile nakletmek, çevirmek* demektir. Tercümede iki tarz vardır:

a. *Lâfzî (motamot/harfî) tercüme:* Nazım ve tertip itibarıyla, bir ifadeyi bir dilden başka bir dile o dildeki eş anlamlısını bulup her yönden onun yerine kullanılacak şekilde aktarmaktır ki özelikle edebî kıymete ve sanatkârane bir karaktere sahip metinler söz konusu olduğunda böyle bir tercüme imkânsız denecek derecede zordur.

b. *Tefsirî (manevî) tercüme:* Aktarılacak metnin nazım tertibindeki özgünlüğü dikkate alınmaksızın metnin sadece mana ve maksadını güzel bir şekilde aktarma girişimidir.

Günümüzde *Kur'an meâli* tabiri *tefsirî tercüme* türünü ifade etmektedir ki Kur'an'ın *lâfzî tercüme*sini yapmak imkânsız olduğu için Kur'an'ın manalarının tamamen değil, kısmen ve biraz noksan bir şekilde aktarılmasını ifade eder. Bu yüzden "Kur'an tercümesi/çevirisi" ifadesi yerine 'Kur'an meâli' ifadesini kullanmak daha uygundur.

8b. Sebeb-i Nüzûl: Kur'an âyetlerinin *iniş sebebi* demek olan bu ifade, Kur'an'ın peyderpey inen parçalarının, belirli bir olgu veya olay üzerine belirli bir maksadı elde etmek üzere indirildiğini işaret etmektedir. Kur'an'ın ahkâm (hukukî hükümler) ve ahlâka ait olan âyetlerinin çoğu, sebeb-i nüzûl adı verilen ortamlarda inmiştir. Kur'an'ın yirmi üç yıllık bir süre zarfında bölük bölük, âyet âyet inmesindeki çeşitli hikmetlerden biri de yeni oluşmaya başlamış bir İslâm toplumunun, gelen vahiyleri özümse-

mesini kolaylaştırmak ve bu suretle insanları tekâmülî bir tarzda yavaş yavaş, tedricen eğitmek ve biçimlendirmektir. İşte sebeb-i nüzûl, vahyin hangi durumlarda nasıl bir tavır aldığını göstermektedir ki bu da âyetler arasındaki münasebetleri anlamamızı kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir.

Âyetlerin inişiyle ilgili olarak bahsedeceğimiz iki kavram daha bulunmaktadır:

1. *Mekkî âyetler*: Hicretten önce inen ve genellikle iman ve ahlâkla alâkalı olan âyetlerdir.
2. *Medenî âyetler*: Hicretten sonra inen ve genellikle ibadet, hukuk ve diğer semavî din mensuplarıyla münasebet gibi konuları ele alan âyetlerdir.

Bu ayrımın bilinmesi hangi hükümlerin hangi olgu ve şartlara göre nâzil olduğunu öğrenmeyi sağlar ki bu da Kur'an metnini daha iyi anlamamıza yardımcı olur.

8c. Muhkem ve Müteşâbih: Âl-i İmrân Sûresi'nin yedinci âyetinde Kur'an âyetleri iki kısma ayrılmıştır:

1. *Muhkem*: Kelime manası *sağlamlaştırılmış, berkitilmiş* demek olan muhkem, manası ve lâfzı itibarıyla herhangi bir şüpheye yer bırakmayacak şekilde belirgin ve belli olan anlamına gelir.
2. *Müteşâbih*: Sözlükte *birbirine benzeyen, benzeşen* anlamına gelir. Müteşâbih âyet ise ya lâfiz ya da mana yönünden başkasına benzemesi sebebiyle anlaşılmasında kapalılık bulunan, bu sebeple ilk anlaşılan manası kastedilmeyen âyetler demektir.

Bu durumda muhkem, lâfzın zahirî anlamı itibarıyla yoruma ihtiyaç duymazken müteşâbih, ilk bakışta anlamı kapalı geldiği/göründüğü için ancak muhkeme başvurarak anlaşılabilir. Müteşâbih âyetleri, genellikle, *gayb* âlemiyle ilgili olan durum ve olguların sembolik ve benzetme yoluyla anlatımı şeklinde ifadelendirmek daha uygun bir anlayış olacaktır. Allah'ın sıfatları i-le ahiretteki mükâfat ve azap durumlarını anlatan âyetler müteşâbih grubuna girer. Örneğin, bize cennet ve cehennemden bahseden âyetler, tamamıyla bizim bildiğimiz ve idrak dünyamıza dahil olan olgu ve olaylardan yola çıkarak yapılan tasvir ve anlatımları içermektedir.[99]

8d. Hurûf-ı Mukattaa: Kelime anlamı *bölünmüş, ayrık harfler* demek olan hurûf-ı mukattaa, Kur'an'ın yirmi dokuz sûresinin başında bulunan ve elifbâ (alfabe) harflerinin tek olarak kullanılmasıyla ya da ikili, üçlü, dörtlü veya beşli bir kompozisyon çerçevesinde bir araya gelmesiyle oluşan; harflerin sesleriyle değil, kendi adlarıyla "*Nûn*", "*Yâ. Sîn*", "*Elif. Lâm. Mîm*", "*Tâ. Sîn. Mîm.*", "*Elif. Lâm. Mîm. Râ.*", "*Kâf. Hâ. Yâ. Ayn.*

[99] 99/Ra'd, 35; 47/Muhammed, 15

Sâd." şeklinde okunan harf-sembollerdir. Bu harfler hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Bu tür bir kullanımın o dönemki Arap şiir/söz söyleme geleneğinde mevcut olduğu, hatibin/şairin muhatabın dikkatini söze/şiire çekmek gayesiyle eserine alfabenin bir veya birkaç harfiyle başladığı bize kadar ulaşan bilgiler arasındadır. Dolayısıyla Arap diliyle inen bir kitabın diğer durumlarda olduğu gibi burada da Arap edebiyat kültüründen faydalanması kadar tabiî bir şey düşünülemez. Ayrıca şunu da hemen belirtelim ki hurûf-ı mukattaa hakkında ileri sürülen her türlü düşünce ve yorum nihayetinde birer içtihattır. Bu harflerin aslını ve esasını Allah bilir.

III. Kur'an'ın Kitap Olarak Kısa Tarihi

Kur'ân-ı Kerîm, Hz. Peygamber'e yirmi üç yılda, parça parça nâzil olmuştur. Bu peyderpey inişinden elimizde mevcut olan kitap hâline gelişine kadar geçen süreç üç aşamada gerçekleşmiştir:

1. Hz. Peygamber Dönemi

Hz. Peygamber'e Kur'an parça parça indiğinden ve vahiy henüz tamamlanmadığından dolayı onun zamanında bir kitap hâline getirilmesi imkânsızdı. Yine de o dönemde Kur'an'ın iki şekilde muhafaza edildiğini görüyoruz:

1. *Ezber yoluyla kalplerde toplanmıştır*. İlk vahiyden itibaren Müslümanlar Hz. Peygamber'den işittikleri âyetleri ezberliyorlardı. Sahabe arasında Kur'an'ın tamamını ezberleyenler olduğu gibi birkaç sûreyi veya daha fazlasını ezberleyenler de mevcuttu.

2. *Yazılma yoluyla satırlarda toplanmıştır*. Hz. Peygamber, kendisine vahiy geldikçe vahiy kâtiplerine yazdırıyor ve "Şu âyeti şu sûrenin şurasına yazın." diyerek emir veriyordu. Bu âyetler, o zaman Araplar arasında kâğıt yaygın olmadığı için hurma dalları, ince beyaz taşlar, kürek kemikleri ve işlenmemiş derilere nakşediliyordu. Son âyetin Hz. Peygamber'in vefatından çok kısa bir süre önce nazil olduğu göz önüne alındığında Hz. Peygamber'in, Kur'an'ı bir kitap hâline getirmek için vaktinin olmadığını da görürüz.

Meşhur Vahiy Kâtipleri

- *Ebû Bekir b. Ebû Kuhafe*
- *Ömer b. Hattab*
- *Osman b. Affan*
- *Ali b. Ebû Tâlib*
- *Zeyd b. Sâbit*
- *Übeyy b. Ka'b*
- *Muaz b. Cebel*

2. Hz. Ebû Bekir Dönemi

Hz. Peygamber'in vefatından sonra hilâfete Hz. Ebû Bekir gelmişti. Yemâme Savaşı'nda yetmiş hafızın şehit düşmesi üzerine Hz. Ömer, Kur'an'ın zayi olacağı endişesine kapılmış, bunu Hz. Ebû Bekir'e iletmiş, o da Zeyd b. Sâbit'i çağırarak Kur'an'ın toplanması görevini ona arz etmişti. Zeyd, meselenin sorumluluğunun ağırlığından dolayı önce kabullenmek istememiş, ama nihayetinde bunun hayırlı bir iş olduğuna kanaat getirince kabul etmişti. Onun başkanlığında başta Osman b. Affân, Ali b. Ebû Tâlib, Übeyy b. Ka'b, Abdullah b. Mes'ûd ve Ebu'd-Derdâ olmak üzere ileri gelen sahabeden müteşekkil bir kurul meydana getirildi. Bu kurul Kur'an'ı sûreler hâlinde yazıya geçiriyordu. Ancak bunun için iki şart aranıyordu:

(1) Ezberlenmiş olması

(2) Peygamber'in huzurunda yazıldığına dair şahitlik edilen yazılı iki metin getirilmesi

Böylece Kur'an, müstakil sûreler şeklinde toplanmış, ancak iki kapak arasında bir kitap hâline gelmemişti. Kendi içlerinde tertip edilen bu sûreler bir mecmua hâline getirilmiş ve İbn Mes'ûd'un önerisi üzerine buna *mushaf* adı verilmişti. Günümüzde Kur'an'ın kitap hâline mushaf denmesi buradan gelmektedir. Bu mushaf, Hz. Ebû Bekir'in yanında kalmış, vefatından az önce o bunu Hz. Ömer'e emanet etmişti. Hz. Ömer'in vefatından sonra ise –Hz. Peygamber'in hanımı olan– kızı Hz. Hafsa'ya intikal etmişti.

3. Hz. Osman Dönemi

Hicretin yirmi beşinci senesinde vuku bulan Azerbaycan ve Ermenistan muharebelerine katılan Şamlılar ve Iraklılar arasında Kur'an'ın farklı şive ve ağızlara göre okunmasından kaynaklanan tartışmalar üzerine kumandan Huzeyfe b. Yemân, Hz. Osman'a bu durumu bildirip Hz. Ebû Bekir zamanında yazılmış olan *mushaf*tan birkaç nüsha çoğaltılıp İslâm'ın o dönemdeki önemli merkezlerine gönderilmesine vesile olmuştu. Hz. Osman olabildiğince çok sayıdaki sahabeyle istişare etmiş ve olumlu kanaat üzerine yine Zeyd b. Sâbit başkanlığında Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Zübeyr, Saîd b. el-Âsî ve Abdurrahman b. Hâris b. Hişâm'dan müteşekkil bir kurul meydana getirmişti. Bu zatlar Hz. Hafsa'nın yanında bulunan *mushaf*ı getirerek onu Ku-

reyş lehçesiyle yedi nüsha olarak çoğalttılar. Hz. Hafsa'nın elindeki mushafa *imam mushaf* adı verildi. Diğer nüshalar ise biri *Medine*'de bırakılmak üzere *Kûfe*, *Basra*, *Şam*, *Yemen*, *Bahreyn* ve *Mekke*'ye gönderildi. Hz. Osman bundan sonraki nüshaların bu mushaflar esas alınarak çoğaltılmasını emretmiştir. O günden beridir ki dünyanın dört bir yanında Müslümanların elinde bulunan Kur'an nüshalarında bir harf farklılığı bile mevcut değildir. Böylece Allah'ın "*Muhakkak Zikr'i biz indirdik ve elbette onun koruyucuları biziz, biz.*"[100] şeklindeki teminat ve vaadi hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde ve hiçbir kitaba nasip olmayacak surette bir kez daha gerçekleşmiş oldu.

IV. Okuma ve Anlamaya Dair Öneriler

Bir şeyi kabul etmenin veya reddetmenin ilk ve kaçınılmaz şartı *anlamak*tır. Ancak anladıktan sonra kabul etmekten veya reddetmekten söz edilebilir. Bir şeyi anlamadan kabul veya ret, hiçbir ölçüye sığmayan ve hiçbir kimse tarafından kabullenilemeyecek bir tutum ve davranıştır. Kur'an'a inandığını ya da inanmadığını söyleyen bir kimsenin bunu söylemeden önce yapması gereken ilk eylem de en azından onun taşıdığı mesajın ne olduğunu ve neleri ortaya koyduğunu/içerdiğini anlamaya çalışmak olmalıdır. Aksi takdirde böyle bir kabul veya reddin hiçbir anlamı olamaz.

Peki, anlamak ne demektir? Anlamak, konuşanın söylediklerinin konuşulan / muhatap tarafından, konuşan kişinin kastettiği anlam çerçevesinde algılanıp kavranılmasıdır. Anlama faaliyetinde iki taraf vardır: *Anlatan* ve *anlatılan*. Bu ikisi arasında da *anlatım* ve *anlama* süreçleri bulunur.

Buradan hareketle şunu söyleyebiliriz: Kur'an, Allah'ın sözüdür ve Allah, Kur'an aracılığıyla kullarına "anlatmakta / konuşmakta"dır. Konuşan (Allah), bu Kelâm'ı ortaya koyarak amacını gerçekleştirmiştir. Muhatapların görevi de bu Kelâm'ı kastedilen bağlam ve manada anlamak ve anladığını uygulamaya koymaktır. Ancak bu Kelâm'ı anlamaya girişirken öncelikle onu *anlama*nın ve bu *girişim*in temel birtakım ilkeler içerdiğini göz önünde bulundurmak gerekiyor. Zira bizzat "anlamak" eylemi bile *doğru* ve *yanlış* gibi iki istikamete sahiptir. Elimizde bu temel ilkeler bulunmazsa Kur'an

[100] 18/Hicr, 9

metninin bize söylemek istediğini *yanlış* anlamış oluruz ki bu, onu *anlamamak*tan daha vahim sonuçlara yol açar.

Kur'an'a muhatap insanların, onu anlama faaliyetinde göz önünde bulundurmaları gereken ilkelerden bahsetmeden önce şunu hatırlatmalıyız ki burada sıralanacak noktalar bizim tespit edebildiğimiz ve uygulanmasının, Kur'an'ı anlamada önemli ölçüde yardımcı olacağını düşündüğümüz hususlardır. Bunlara eklenebilecek başka ilkeler de elbette bulunabilir.

Kur'an'ın okunması ve anlaşılmasıyla ilgili aşağıda zikredilecek ilkelerin maddeler halinde ifade edilmesinin, bağlayıcı bir sıralama olarak algılanmamasını hassasiyetle belirtmek isteriz.

Resulullah (a.s.) "Muhakkak ki ileride kapkaranlık geceler misâli fitneler olacak!" buyurdu.

"Onlardan kurtuluşun yolu nedir, Ey Allah'ın Resûlü?" denildi.

Buyurdu:
"Allah'ın kitabı!
Onda sizden öncekilerin olayları,
sizden sonrakilerin haberleri ve sizin de hükmünüz vardır.
O, kesin çizgidir; şaka değildir.
Her kim kibirlenerek onu terk ederse Allah onun belini kırar.
Her kim ondan başka hidâyet ararsa Allah onu saptırır.
O Allah'ın sapasağlam ipidir.
O, apaçık bir nurdur.
O hikmetli bir hatırlatmadır.
O dosdoğru yoldur.
Hevalar onun sayesinde kaymaz.
Görüşler onun sayesinde dağılmaz.
Âlimler ona doymazlar.
Onun çokça tekrarı usanç vermez.
Hayretengiz yönleri tükenmez.
Her kim onun ilmiyle ilimlenirse ileri gider.
Her kim onunla amel ederse ecirlenir.
Her kim onunla hükmederse adalet eyler.
Her kim ona tutunursa doğru yolu bulur."

Ahmed b. Hanbel, 1, 91
Dârimî, Fezâilü'l-Kur'ân, 1
Tirmizî, Sevâbü'l-Kur'ân 14, 2908.

1. Kur'an'ı Okumak ve Anlamak

Kur'an'ı okumaktan bahsederken burada onu Arapçasından ezbere veya yüzüne okumayı kastetmiyoruz. Elbette yerine getirene bu tarz bir okuyuşun faydası vardır. Ancak bizim burada üzerinde durduğumuz husus, Kur'an'ın anlaşılması olduğundan dolayı Arapça bilmeyen ya da Arapça bilgisi Kur'an'ı orijinal metinden okuyup anlayacak bir düzeyde olmayan kişinin bu okuyuşu bizim konumuz dışında kalmaktadır. Dolayısıyla bundan sonra kullanacağımız "*Kur'an'ı okumak*" ifadesiyle onun mushaftan, yani Arapçasından anlamaksızın yüzünden veya ezbere okunmasını değil, anlamının okunmasını kastettiğimiz önemle akılda tutulmalıdır.

Kur'an, anlaşılmak için okunur. Zira Allah'ın, Resûlullah'a Kur'an'ı indirmesinin amacı onu insanlara duyurması ve iletmesidir.[101] İnsanlar da kendilerine duyurulan ve iletilen bu mesajı anlamakla yükümlüdürler.[102] Zira hayatlarını Allah'ın istediği istikamette düzenlemekle sorumlu tutulan insanlar bunu ancak kendilerinden isteneni anladıkları zaman yerine getirebilirler. Bu yüzden Kur'an okumak farzdır: "*Bir de Kur'an'ı okumakla emrolundum*."[103]

101 16/Nahl, 44, 64; 5/Mâide, 15,19; 14/İbrâhîm, 4

102 2/Bakara, 219, 221, 243, 266; 24/Nûr, 61; 7/A'râf, 176; 10/Yûnus, 24; 16/Nahl, 44; 38/Yâsîn, 29; 4/Nisâ 82; 47/Muhammed, 24; vd.

103 27/Neml, 92

2. Kendini Kur'an'a Açmak

Kur'an'ı okumaya niyetlenen kişinin ondan faydalanması için öncelikle kendisini Kur'an'a açması gerekir. Bu da ancak kendisine yapılan uyarı ve hatırlatmaya kulak veren için söz konusudur: "*Sen ancak uyarıyı/hatırlatmayı izleyeni ve gıyaben Rahman'dan korkan kişiyi uyarabilirsin*."[104] Bu sebeple, Kur'an okumaya yönelen kimsenin onu okumakla neyi amaçladığını çok iyi belirlemesi gerekir. Kur'an'ı anlamak için okumalıyız; kendi düşünce ya da emellerimizi destekleyeceğini umduğumuz âyetleri bulmak için değil.

3. Arınmak ve Sığınmak

Kur'an okumaya başlamadan önce her türlü şeytanî ve nefsânî niyet ve düşüncelerden hem aklımızı hem de kalbimizi arındırmalıyız. Dilimizle "Eûzû" çekerken bunu bütün ruhumuzla hissetmeli, nefsimizden veya çevremizden kaynaklanarak bize bulaşan her türden dürtü, ayartma ve fısıltılara karşı Allah'ın manevî desteğine sığınmalıyız: "*Kur'an okuyacağın zaman hemen o kovulmuş şeytandan Allah'a sığın*."[105] Kur'an'ın ne dediğini, ne istediğini anlayabilmek için öncelikle her türlü manevî kir ve pisliklerden arınmış olmak gerekir; aksi takdirde Kur'an'ın özüne nüfûz edilemez ve onda mevcut hakikatler kavranamaz: "*O gerçekten değerli bir okumadır/kur'andır. Sağlam korunan ilahî kelam içindedir. Ona ancak arınmışlar dokunabilir. Bütün alemlerin Rabbinden indirilmedir*."[106]

4. Her Dem Taze ve Her An İlk Defa

Kur'an'ın Allah'ın sözü olduğunu her daim akılda tutarak onu anlamaya girişilmelidir. Sevdiği birisinden bir mektup alan kişi nasıl ki bir an önce onu okuyup gereğini yerine getirmeye çabalarsa Kur'an okuyan kişi de Kur'an'ın Allah'tan kendisine gönderilmiş bir mektup mesabesinde olduğunu düşünerek hareket etmelidir. "*Ve emin ol ki sen, bu Kur'an'a her konuda doğru hüküm ve hikmetle edip eyleyenin, her şeyin aslını bilenin katından erdiriliyorsun*."[107] Dolayısıyla Kur'an'ı okurken o an nâzil oluyormuş hissi ve bilinciyle hareket edilmelidir.

[104] 36/Yâsîn, 11
[105] 16/Nahl, 98
[106] 56/Vâkıa 77-80
[107] 27/Neml, 6

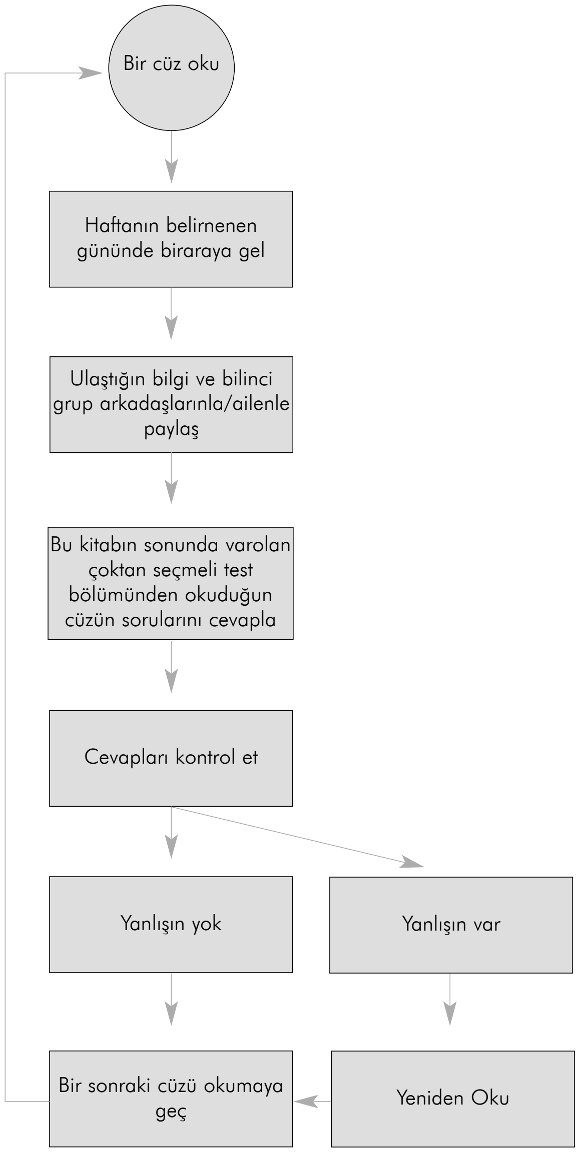
5. Önce de Sonra da Kur'an

Kur'an okuyan kişi ona bütün varlığıyla kulak vermeli, şahsî görüş ya da kanaatlerini geri plâna çekerek Kur'an'a öncelik vermelidir. "*Kur'an okunduğu zaman ona kulak verin, sesinizi kesip dinleyin ki Allah'ın esirgemesiyle kuşatılasınız.*"[108]

6. Tertîl Üzere Okumak

Kur'an *tertîl* yöntemiyle okunmalıdır. Tertîl, Kur'an'ı ağır ağır, tane tane, anlayarak ve hissederek okumak demektir. "*Ya da sonra kalk ve ağır ağır; duyarak Kur'an oku.*"[109]; "*Ve onu, insanlara yavaş yavaş okuyasın diye bir okuma olarak bölüm bölüm ayırdık ve onu parça parça indirdik.*"[110] Kur'an'ın bölümler hâlinde indirilmesi (ki daha önce *inzal/tenzîl* bölümünde buna değinmiştik) onun nasıl okunması gerektiği konusunda da bize ışık tutmaktadır. Kur'an peyderpey indirilmiştir; dolayısıyla anlaşılması da peyderpey, adım adım olmalıdır. İnsan doğasına en uygun yol da budur zaten. Ebu'l-Âliye bize bu konuda bir ölçü değilse de bir örnek olmak üzere şu tavsiyede bulunur: "*Kur'an'ı beş âyet beş âyet öğrenin. Hz. Peygamber Kur'an'ı Cibrîl'den beşer beşer öğreniyordu.*"[111] Hz. Ömer'in de Bakara Sûresi'ni on iki yılda bitirdiği rivayet edilir.

Kur'an'ın belirli periyotlarla kendimiz için en uygun birimler/bölümler halinde az da olsa devamlı bir şekilde okunması, hem onun anlaşılmasında, hem de anlaşılanın zihin ve kalpte pekiştirilmesinde önemli yararlar sağlayacaktır. Kur'an bu konuda yine insanın yapısını dikkate alarak şöyle buyurur: "*Kur'an'ın kolayca okuyabileceğiniz kadarını okuyun.*"[112]



Şekil 8: Kur'an'ı Okuma ve Anlamada Bir Yöntem Önerisi

Bu noktada Kur'an'ı okuma ve anlama çalışması yapmak isteyenlere biz de bir öneride bulunabiliriz: Bireysel ya da toplu bir şekilde –özellikle aile içinde– her *hafta* bir *cüz* olmak suretiyle Kur'an'ın tamamı *otuz hafta*da okunabilir. Bir haftada biten her cüz sonunda bizim bu çalışmamızın devamında bulunan *Kur'ân-ı Kerîm Meâl Soruları* başlıklı çoktan seçmeli test bölümünden o cüzle ilgili sorular cevaplanarak hem o cüz hakkında elde edilen bilgiler tazelenir, hem de eksik kalan bilgilerin ne olduğu tespit edilip bunun giderilmesi için bir fırsat yakalanmış olur. (bkz. Şekil 8)

108 7/A'râf, 204; ayrıca bkz. 41/Fussilet, 26

109 73/Müzzemmil, 4

110 17/İsrâ, 106

111 Mebâhis fî Ulûmi'il-Kur'an, s. 194

112 73/Müzzemmil, 20

7. Peşin ve Aceleci Hükümlerden Kaçınmak

Kur'an'ın, adım adım okunup anlaşılmasında bir başka mesele daha bulunmaktadır. Kur'an'ı okumaya başlamadan evvel nasıl ki akıl ve kalp manevî kirlerden arındırılmalıysa aynı şekilde onu okurken de peşin hükümlerden, indî ve keyfî değerlendirmelerden de kendimizi kurtarmalı ve korumalıyız. Bu hususta Kur'an bizi kesin bir dille uyarır: "*(Vahyin sözlerini tekrarlarken) Onu hızla söylemek için dilini oynatıp durma*."[113] Dilin hızlıca hareket ettirilmemesi, akıl ve kalbin de hızlı hareket ettirilmemesini içerir; zira her ikisi de dilin okuduklarını kavrayıp kaydedecektir. Bu yolda izlenecek bu yöntem, Kur'an'ın bize kendisini açmasını ve açıklamasını da sağlayacaktır. Bunu bizzat Kur'an vaat etmektedir: "*Çünkü onun (senin kalbine) yerleştirilmesi ve okutturulması bize aittir. Böylece onu okuduğumuz zaman onun okunuşuna (bütün zihnini vererek) uy. Sonra onu açıklamak da bize düşer*."[114]

8. Bütüncül Yaklaşım

Kur'an'ın iç bütünlüğe ve tutarlığa sahip olduğu daima hatırda tutularak bir kelimesinin başka kelimelerle, bir âyetinin başka âyetlerle, bir sûresinin başka sûrelerle sıkı bir ilişkisinin olduğu bilinmelidir. Böylece parçacı ve bütünlükten uzak yaklaşımlardan kaçınarak Kur'an'ı sahip olduğu sarsılmaz dokusu içinde okumaya ve anlamaya çalışılmalıdır: "*Hak hükümdar Allah pek yücedir! Vahyi sana bütünüyle ulaştırılmadan önce Kur'an'a (dair görüş bildirmekte) acele davranma; fakat (daima) 'Ey Rabbim, benim ilmimi artır.' de*."[115]

9. Edebi Kuşanmak

Kur'an okurken daima bir huşu ve alçak gönüllülük içerisinde olmalıyız. Zira her hâlimizi gören ve bilen Allah, Kur'an okurken izlendiğimizi özellikle vurgulayarak şöyle buyurur: "*Ve (sen ey peygamber) hangi durumda olursan ol, bu ilâhî kitaptan hangi konuyu dile getirirsen getir ve (siz ey insanlar) hangi işi yaparsanız yapın (unutmayın ki) siz bu işlere giriştiğiniz an(dan itibaren) biz üzerinizde gözlemci bulunuyoruz*."[116] Bu sebepten ötürü önümüzdeki metnin, diğer metinler gibi herhangi bir metin olmadığının idrakiyle, ona yaraşır maddî ve manevî edep vesileleriyle kendimizi donat-

113 75/Kıyâmet, 16
114 75/Kıyâmet, 17-19
115 20/Tâhâ, 114
116 10/Yûnus, 61

malıyız. Kur'an'dan nasibimiz ona gösterdiğimiz edeple doğru orantılı olacaktır: "*Biz bu Kur'an'ı bir dağın üzerine indirseydik sen onu muhakkak Allah korkusundan başını eğmiş, çatlamış görürdün! İşte biz, düşünürler diye insanlara bir temsil veriyoruz.*"[117]

10. Mukayeseli ve Derinlemesine Okumak

Kur'an'ı meâl aracılığıyla okuyacakların dikkat etmeleri gereken bir husus bulunmaktadır: *Meâl, hiçbir şekilde Kur'an değildir*. Meâl, onu hazırlayan tarafından kısmen ve biraz da eksik bir şekilde Türkçe'ye aktarılmış bir anlamdır. Bir insanın yazdığı bir kitabın bile bir başka dile bizatihi kendi dilindeki güzellik içerisinde sadık bir anlam ve güzel bir üslûpla aktarılamayacağı dikkate alınırsa bunun Allah'ın sözü için ne kadar imkânsız bir durum olduğu anlaşılır. Dolayısıyla meâl yoluyla Kur'an'ı anlama çabasında olanların bu hususta başvuracakları en emin yol birkaç meâli karşılaştırmalı olarak takip etmeleridir. Böylece meâlleri hazırlayanların farklı ifade kullandıkları yerde okuyucu dikkatini yoğunlaştırarak Kur'an metnini daha sağlıklı anlamaya koyulacaktır.

Meâl okuyucularının dikkate almaları gereken bir husus da indiği dönemin dilini kullanan Kur'an'daki kelime veya kavramların, ya o zaman kullanılan anlamlarıyla ya da kök anlamlarından koparmaksızın Kur'an'ın kendi ifade örgüsü içinde yüklediği anlamlarıyla kullanılmış olduğudur. Kur'an'ın inişinin üzerinden on dört asır geçmiş ve bu süre zarfında Arapça da kendi içinde bir değişim ve dönüşüme uğramıştır. Günümüz meâllerini hazırlayanların gözünden bu husus kısmen kaçmakta olduğundan Kur'an'da yer alan bu kelime / kavramlar ya günümüz Arapçasında yer aldığı şekliyle ya da çeşitli inanç ve fikir akımlarının / mezheplerinin etkisiyle daralan veya genişleyen anlamlarıyla ele alınıp Türkçe'ye aktarılmaktadır. Bu sorun da daha önce değindiğimiz gibi farklı meâlleri karşılaştırmalı olarak okuyup gerekli yerlerde tefsirlere müracaatla aşılabilir.

Meâl okumak Kur'an'ı anlamanın sadece ve sadece bir aracıdır. Kesin ölçüsü ve ölçütü değildir. Meâller bize Kur'an'a dair –tabir caiz ise– bir taslak çizerler. Ancak bu taslakta figürler, şekiller, çizgiler, velhâsıl görüntüler net ve yerli yerince değildir. Bu yüzdendir ki meâl okuyan birinin buradan hareketle Kur'an'a dair nihaî hükümler çıkarması sağduyu sahibi aklın kabullenemeyeceği vahim bir durumdur.

[117] 59/Haşr, 21; ayrıca bkz. 73/Müzzemmil, 5

11. Adım Adım Okumak

Kur'an, getirdiği mesajla yeni bir insan ve toplum tipi inşa etmeyi amaçlar. Bunun için de temelden, "inanç"tan başlar. Kur'an'ın iniş sürecinin iki ana bölümünden ilki olan Mekke'de inen âyetler öncelikle bunu gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Kur'an okumaya girişen kişinin de öncelikle inancını, daha sonra davranış ve tutumlarını tashih edip düzenlemesi gerekir. Bundan ötürü Kur'an'ın genel amacına paralel bir şekilde Kur'an'ın Mekke döneminde inen âyetlerinin önce, Medine'de inen âyetlerinin ise daha sonra okunması yerinde olur. Mekkî ve Medenî âyetlerin ve sûrelerin tespitinde kısmî görüş ayrılıkları olsa da hemen hemen her meâlin arkasında sûrelerin nüzûl sırasına göre bir listesi verilir. Bu durumda listelerden biri takip edilebilir. Şayet bu biraz zor gibi görünürse o zaman Kur'an'ın sonundan başına doğru bir okuma süreci izlenebilir. Biraz daha zorlu, ama daha ayrıntılı ve faydalı olacağını düşündüğümüz okuma faaliyeti için bir listeye de biz bu bölümün sonunda yer vermiş bulunuyoruz. Bu listede sûre esaslı bir sıralamadan ziyade Hz. Peygamber'e gelen vahyin bölümler hâlinde sıralanması yer almaktadır. İsteyenler bu listeyi esas alarak bir okuma faaliyeti de sürdürebilirler. (bkz. *Kur'an'ın Nüzûl Süreci* başlıklı bölüm)

12. İniş Sebeplerini Bilmek

Kur'an'ı anlamak isteyen kişinin başvurması gereken bilgilerden birisi de "*Sebeb-i Nüzûl*"dür. Daha önce açıkladığımız üzere âyetlerin iniş sebeplerini ve ortamını ifade eden bu bilgiler âyetlerin hangi durumlara binaen, kimleri muhatap alarak nâzil olduğunu anlatır. Bu da âyetlerin arka plânı hakkında ipuçları demektir ki âyetleri bu doku içinde görmek, onları anlamamızı kolaylaştırır.

13. Tarihî Bağlamı Görmek

Bir önceki maddenin tamamlayıcısı olmak üzere bir de fazla detaylı olmayan muhtasar bir siyer kitabının okunması da bu anlama çabasına destek verecektir. Böylece Kur'an'ın indiği dönemi, o dönemin kültürünü, yaşayış biçimini, tarafların tavır ve tutumlarını, inanç ve ibadet biçimlerini, hâsılı o dönemin bir fotoğrafını görme imkânı elde edilmiş; nihayetinde *resim çerçeveye oturtulmuş olur*. Zira daha önce de belirt-

tiğimiz gibi "kitap", "peygamber"den bağımsız ve kopuk ele alınamaz. Kitabın metnini anlamanın yolu, onun ilk muhatabı, ilk uygulayıcısı ve ilk tebliğcisini anlamaktan geçer.

14. Kur'an'ın Üslûbunu Dikkate Almak

Kur'an'ı okurken üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir nokta da kullandığı üslûp ve tarzdır. Kur'an, Arapça'nın imkânları ölçüsünce *mecaz*, *teşbih*, *istiare*, *alegori*, *tekrar*, *te'kit* gibi edebî tarzları kullanmaktadır. Kullanılan meâl/lerin bu alandaki başarılarına göre Kur'an'ın bu muhteşem yönünden de istifade edilecektir. Ancak Türkçe Kur'an meâlleri –maalesef çok azı bunun istisnasıdır– bu konuda yetersiz kalmaktadır. Kimi deyimsel ve mecazî ifadelerin literal / lafzî anlamıyla aktarılması Kur'an'dan yanlış veya eksik anlamların çıkarılmasına yol açmaktadır. Bunun için güvenilir farklı meâller mukayeseli olarak okunmalıdır.

15. Kur'an'ı Yaşamak, Kur'anla Yaşamak

Kur'an okumaktan maksat onu anlamak, onu anlamaktan maksat ise onu yaşamak, pratiğe dökmek, "yap" dediklerini yapmak, "yapma" dediklerinden de kaçınmaktır. Okuyup anladığımız hâlde eğer onu uygulamaz isek Peygamber'in Kur'an'da zikredilen şu sitemine maruz kalanlardan oluruz: "*Ve (o gün) Resul şöyle diyecek: Ey Rabbim! Kavmim bu Kur'an'ı terk edilecek bir şey olarak gördü*."[118]

16. Huzurun Kaynağı Kur'an

Kur'an anlamamız için kolaylaştırılmıştır. Bunu bize haber veren bizzat Allah'tır.[119] Anlaşılması için kolaylaştırılan Kur'an, hayata aktarıldığı ve canlı kılındığı durumda insana mutluluk ve huzur verir; sıkıntı ve darlık değil: "*Kur'an'ı sana, bedbaht olasın diye indirmedik. Yalnızca saygısı olana, yeri ve yüce gökleri yaratan Allah katından bir öğüt, bir uyarıcı olsun diye indirdik*."[120]

[118] 25/Furkân, 30

[119] 54/Kamer, 17, 22, 32, 40; 19/Meryem, 97; 44/Duhân, 58

[120] 20/Tâhâ, 2-4; ayrıca bkz. 13/Ra'd, 28

Ey Rabbimiz!
İndirmiş olduğun bu son vahyi,

önce anlamak,

sonra da onu hayatımıza aktarmak,

onu hayatımızda canlı kılmak için

gerekli eylemleri gerçekleştirmeyi

bizlere nasip et.

Ey Rabbimiz!
Eğer unuttuk veya kasdımız olmayarak yaptıksa bizi sorumlu tutma!

Ey Rabbimiz!
Bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme!

Ey Rabbimiz!
Güç yetiremeyeceğimizi bize taşıtma!

Günahlarımızı affet, bizi bağışla ve rahmetini yağdır üstümüze!
Sen Yüce Mevlâmızsın!
İnkâr edenlere karşı bize yardım et!

Âmin!

Kur’an’ın Nüzûl Süreci

Kur'an'ın Nüzûl Süreci Tablosu İçin Anahtar

Bu bölüm Mehdi Bâzergan'ın *Kur'an'ın Nüzûl Süreci* adlı eserinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Okuyucular, bu listede yer alan sıralamanın kesin ve mutlak olmadığını; bu çalışmanın Bâzergan'ın kendi araştırmalarıyla ulaştığı sonuçlar olduğunu göz önünde bulundurmalıdırlar.

- **İniş Sıra No:** Parça parça inen Kur'an'ın her bir bölümünün Hz. Peygamber'e indirilme sırasını ifade eder. Kur'an'ın âyet ve sûrelerinin kronolojik sırasını gösterir.
- **Sûre Adı:** Sûrelerin elimizde bulunan resmî mushaftaki isimleridir.
- **Mushaf Sıra No:** Sûrelerin elimizde bulunan resmî mushaftaki sırasıdır.
- **İnen Âyetler:** Sûrelerin nüzûl sürecinde her bir seferde inen âyet veya âyetleri ifade eder. Bu sütundaki parantez içi "bkz." şeklindeki göndermeler o sûrenin diğer parçalarının tablodaki *İniş Sıra Numarası* sütununa işaret eder.
- **Konu:** İnen âyetlerde yer alan hususların kısa bir özetidir.

M E K K E D Ö N E M İ

	İniş Sıra No	Mushaf Sıra No	Sûre Adı	İnen Âyetler	Konu
1. YIL	1	96	Alak	1-5 (bkz. 35)	Vahyin başlangıcı
	2	74	Müddessir	1-7 (bkz. 20, 27, 111)	Tebliğ görevinin verilişi
	3	103	Asr	1-2 (bkz. 89)	İnsanların hüsranı
	4	51	Zâriyât	1-6 (bkz. 70)	Kıyamet tasviri
	5	102	Tekâsür	1-2 (bkz. 50)	İnsanın tamahkârlığı
	6	52	Tûr	1-8 (bkz. 75, 82)	Kıyamet tasviri
	7	112	İhlâs	Tamamı	Allah'ın yüceliği
	8	88	Gâşiye	1-5, 8-16 (bkz. 36)	Cennet ve cehennem tasviri
	9	86	Târık	11-17 (bkz. 55)	Vahyin niteliği
	10	82	İnfitâr	1-5 (bkz. 59)	Kıyametin kopuşu
	11	91	Şems	1-10 (bkz. 24)	İnsan psikolojisi
	12	108	Kevser	Tamamı	Peygambere verilen nimetler ve onu teselli
	13	87	A'lâ	1-9 (bkz. 42)	Allah'ın yüceliği
	14	85	Burûc	1-7, 12-22 (bkz. 97)	Uyarı
	15	81	Tekvîr	Tamamı	Kıyamet, cennet ve cehennem tasvirleri, vahyin niteliği
2. YIL	16	94	İnşirâh	Tamamı	Peygamber'e verilen nimetler ve peygamberi teselli
	17	93	Duhâ	Tamamı	Peygamber'e verilen nimetler ve peygamberi teselli
	18	114	Nâs	Tamamı	Allah'ın sıfatları ve şer güçler
	19	79	Nâziât	1-26 (bkz. 46)	İnkârcılara uyarı ve Musa örneği
	20	74	Müddessir	8-10 (bkz. 2, 27, 111)	Kıyamete dair uyarı
	21	92	Leyl	Tamamı	Cehenneme karşı uyarı
	22	107	Mâûn	Tamamı	İnkârcıların ahlâkî nitelikleri
	23	70	Meâric	5-18 (bkz. 61, 74)	Hesap gününe karşı uyarı
	24	91	Şems	11-15 (bkz. 11)	Semûd kavminin tavrı
	25	77	Mürselât	Tamamı	Kıyamete karşı uyarı
	26	78	Nebe'	1-36 (bkz. 96)	İnsanlara verilen nimetler, kıyamet tasviri ve cennet cehennem hâlleri
	27	74	Müddessir	11-30, 34-56 (bkz. 2, 20, 111)	İnkârcıların psikolojisi ve uyarı
	28	106	Kureyş	Tamamı	Kureyş'e verilen nimetler
	29	53	Necm	1-25 (bkz. 56, 133)	Vahyin ilânı ve putların reddi
	30	89	Fecr	1-13, 28-30 (bkz. 53)	Geçmiş kavimlerin başlarına gelenler, uyarı ve müjde
	31	84	İnşikâk	Tamamı	Hesap gününe karşı uyarı
	32	80	Abese	Tamamı	Peygamberlere uyarı, vahyin niteliği, insanın acizliği, kıyamet sahnesi
	33	104	Hümeze	Tamamı	İnkârcıların psikolojisi ve ahlâkı
	34	109	Kâfirûn	Tamamı	Kâfirlere karşı meydan okuma

	İniş Sıra No	Mushaf Sıra No	Sûre Adı	İnen Âyetler	Konu
3. YIL	35	96	Alak	6-19 (bkz. 1)	İnkârcıların akıbeti
	36	88	Gâşiye	17-26, 6-7 (bkz. 8)	İnkârcılara deliller
	37	75	Kıyâmet	7-13, 20-40 (bkz. 39)	Kıyamet tasviri, insanın psikolojisi
	38	95	Tîn	Tamamı	İnsanın iki kutupluluğu
	39	75	Kıyâmet	1-6, 14-19 (bkz. 37)	Kıyametin gerçekliği ve tasviri
	40	56	Vâkıa	Tamamı	Cennet ve cehennem tasvirleri
	41	55	Rahmân	1-27 (6, 7 hariç), 46-77 (bkz. 78)	Cennet nimetlerinin tasviri
	42	77	A'lâ	7, 10-19 (bkz. 13)	Kıyametin gerçekliği
	43	1	Fâtiha	Tamamı	Kur'an'ın temel ilkeleri
	44	100	Âdiyât	Tamamı	İnsan psikolojisi
	45	69	Hâkka	38-52 (bkz. 60, 68)	Vahyin niteliği
	46	79	Nâziât	27-46 (bkz. 19)	Kıyamete karşı uyarı ve deliller
	47	111	Tebbet	Tamamı	Bir inkârcı tipolojisi
	48	113	Felak	Tamamı	Şer güçlerden Allah'a sığınmak
	49	90	Beled	Tamamı	İnsan psikolojisi
	50	102	Tekâsür	3-8 (bkz. 5)	Hesap gününe karşı uyarı
	51	105	Fîl	Tamamı	İnkârcıların akıbeti
	52	68	Kalem	1-16 (bkz. 72)	İnkârcılara reddiye
	53	89	Fecr	14-27 (bkz. 30)	İnsan psikolojisi, hesap gününe karşı uyarı
	54	99	Zilzâl	Tamamı	Diriliş gününde insanın hâli
	55	86	Târık	1-10 (bkz. 9)	Kıyamet tasviri
	56	53	Necm	34-62 (bkz. 29, 133)	İnsanın gafleti, temel ahlâakî ilkeler, Allah'ın yüceliği, uyarı
	57	101	Kâria	Tamamı	Kıyamet tasviri
	58	37	Sâffât	Tamamı	İnkârcıların tavrı ve ahiretteki hâlleri, birkaç peygamberin kıssası ve uyarı
	59	82	İnfitâr	6-19 (bkz. 10)	Kıyamet tasviri ve uyarı
	60	69	Hâkka	1-3, 13-37 (bkz. 45, 68)	Kıyametin gerçekliği, cennet ve cehennemliklerin hâli
	61	70	Meâric	19-44 (bkz. 23, 74)	İnsan psikolojisi ve inananların nitelikleri
	62	83	Mutaffifîn	Tamamı	İnananlar ile inanmayanların ahiretteki akıbeti
	63	44	Duhân	43-59 (bkz. 73)	İnananlar ile inanmayanların ahiretteki akıbeti
	64	23	Mü'minûn	1-11 (bkz. 90)	Müminlerin temel nitelikleri
	65-1	26	Şuarâ	52-145 (bkz. 84, 65-2)	Mûsâ, İbrâhim, Nûh, Hûd, Salih peygamberlerin kıssaları

	İniş Sıra No	Mushaf Sıra No	Sûre Adı	İnen Âyetler	Konu
4. YIL	65-2	26	Şuarâ	146-227 (bkz. 65-1, 84)	Sâlih, Lût, Şuayb peygamberlerin kıssaları; vahyin niteliği ve onu yalanlayanlara uyarı
	66	38	Sâd	67-88 (bkz. 86, 134)	İnsanın yaratılışı ve İblîs'in isyanı
	67	15	Hicr	1-5, 49-99 (bkz. 83-1, 83-2)	Vahyin niteliği; İbrâhim, Lût, Medyen ve Semûd kıssaları; vahyin niteliği
	68	69	Hâkka	4-12 (bkz. 45, 60)	Geçmiş ümmetlerin akıbeti
	69	97	Kadr	Tamamı	Vahyin indirilişi
	70	51	Zâriyât	7-60 (bkz. 4)	İnanan ve inanmayanların akıbeti, kâinattan deliller, geçmiş kavimlerin helâkı ve uyarı
	71	54	Kamer	Tamamı	Kıyametin gerçekliği, geçmiş kavimlerin akıbeti ve uyarı
	72	68	Kalem	17-52 (bkz. 52)	Mesel yoluyla ahirete ilişkin uyarı
	73	44	Duhân	1-42 (bkz. 63)	Vahyin niteliği, kıyamet tasviri, geçmiş kavimlerin akıbeti
	74	70	Meâric	1-4 (bkz. 23, 61)	Kıyametin gerçekliği
	75	52	Tûr	9-28 (bkz. 6, 82)	Kıyamet tasviri, inanan ve inanmayanların ahiretteki durumu
	76	43	Zuhruf	66-78 (bkz. 92-1, 92-2)	Kıyametin gerçekliği ve ahiretteki hâller
	77	71	Nûh	Tamamı	Nûh kıssası
	78	55	Rahmân	28-45, 6, 7, 78 (bkz. 41)	Cehennem tasviri
	79	73	Müzzemmil	1-19 (bkz. 131)	Peygamberlik görevinin ağırlığı ve inkârcılara karşı ona yardım
	80	20	Tâhâ	1-54 (bkz. 103)	Mûsâ'nın Firavun'la mücadelesi
	81	19	Meryem	76-98 (bkz. 98, 106)	Müşriklere uyarı
	82	52	Tûr	29-49 (bkz. 6, 75)	İnkâr edenlerle mücadele ve onlara meydan okuma
	83-1	15	Hicr	6-20 (bkz. 67, 83-2)	İnkârcıların mucize taleplerinin reddi ve Peygamber'e destek
5. YIL	83-2	15	Hicr	21-48 (bkz. 67, 83-1)	İnsana verilen nimetler ve insanın yaratılışı
	84	26	Şuarâ	1-51 (bkz. 65-1, 65-2)	Mûsâ kıssası
	85	76	İnsân	Tamamı	İnanan ve inanmayanların akıbeti
	86	38	Sâd	1-24, 29-66 (bkz. 66, 134)	Birkaç peygamber kıssası
	87	50	Kâf	Tamamı	Dirilişi inkâr edenlere cevap ve uyarı
	88	36	Yâsîn	Tamamı	İnkârcılara uyarı, onların ahiretteki durumu, Allah'ın yüceliğinin işaretleri ve hatırlatma
	89	103	Asr	3 (bkz. 3)	Peygamber'i teselli
	90	23	Mü'minûn	12-118 (bkz. 64)	İnsanların yaratılışı, bahşedilen nimetler, peygamberler, Allah'ın mesajını ve dirilişi inkâr edenlere uyarı
	91	41	Fussılet	1-7 (bkz. 119, 45)	Vahyin niteliği ve inkârcıların tavrı
	92-1	43	Zuhruf	1-28 (bkz. 76, 92-2)	Vahyin niteliği, inkârcılara cevap

	İniş Sıra No	Mushaf Sıra No	Sûre Adı	İnen Âyetler	Konu
6. YIL	92-2	43	Zuhruf	29-65, 79-89 (bkz. 76, 92-1)	Allah'ın mesajını inkâr edenlere cevap
	93	33	Ahzâb	1-3, 7-8, 41-47, 63-68 (bkz. 165, 193)	Allah'ın vahyine uymak, Peygamber ve müminlere destek, kıyamet ve ahiretin gerçekliği
	94	21	Enbiyâ	Tamamı	Gönderilen peygamberlerin getirdiği mesajların özünde aynı oluşu ve ve inkârcılara cevap
	95	72	Cin	Tamamı	Allah'ın vahyine karşı insanların tavrı
	96	78	Nebe'	37-40 (bkz. 26)	Hesap gününün niteliği
	97	85	Burûc	8-11 (bkz. 14)	İnanan ve inkâr edenlerin mukayesesi
	98	19	Meryem	1-34 (16 hariç), 42-75 (59 hariç) (bkz. 81, 106)	Zekeriyya, Yahyâ, Meryem, Îsâ, İbrâhim ve Mûsâ kıssaları; inananlar ile inanmayanların akıbeti
	99	98	Beyyine	Tamamı	Dinin temel prensipleri ve insanların dine karşı tavırları
	100	31	Lokmân	1-10 (bkz. 136)	Vahyin işlevi ve insanların ahiretteki akıbeti
	101	30	Rûm	1-26 (bkz. 120)	İnananların mutlaka galip geleceği vaadi, kıyamete karşı uyarı, Allah'ın yüceliğinin işaretleri
	102-1	25	Furkân	1-30 (bkz. 102-2)	Kur'an'ın nitelikleri, onu inkâr eden ve inananların akıbeti, kıyamete karşı uyarı
7. YIL	102-2	25	Furkân	31-77 (bkz. 102-1)	Vahyin niteliği, geçmiş peygamberlerden örnekler, Allah'ın bahşettiği nimetleri hatırlatma, Allah'a inananların özellikleri
	103	20	Tâhâ	55-135 (bkz. 80)	Mûsâ'nın Firavunla mücadelesi, kıyamet tasviri, Âdem'in yaratılışı
	104	67	Mülk	Tamamı	Allah'ın insana verdiği muhteşem nimetler
	105	14	İbrâhîm	43-52 (bkz. 137-1, 137- 2, 180)	Hesap gününe karşı uyarı
	106	19	Meryem	35-41, 16, 59 (bkz. 81, 98)	Îsâ ile ilgili hakikatler, namaza vurgu
	107	16	Nahl	1-34, 43-66, 100-107, 121-128 (bkz. 148, 162)	Allah'ın yaratıcılığının muhteşemliğine örnekler, hesap gününü hatırlatma, vahiy ve peygamberlik, şirkin reddi, inkârcılara reddiye, tebliğ yöntemi
	108	18	Kehf	1-7, 59-110 (bkz. 135, 176)	Tevhide çağrı, Mûsâ ve bir kul kıssası, Zülkarneyn kıssası
	109-1	2	Bakara	1-19, 148-152, 154-158, 200-205 (bkz. 109-2, 139, 164, 183-1, 183-2, 192-1, 192-2)	Mümin, kâfir ve münafıkların özellikleri, kıblenin önemi, Allah yolunda cihat, Safâ ve Merve, hac vecibeleri
8. YIL	109-2	2	Bakara	245-246 (bkz. 109-1, 139, 164, 183-1, 183-2, 192-1, 192-2)	Allah yolunda mücadele
	110	32	Secde	Tamamı	Allah'ın yaratması, hesap gününe karşı uyarı
	111	74	Müddessir	31-34 (bkz. 2, 20, 27)	Meleklerin görevi, inananların mükâfatı, cehenneme giriş sebebi
	112	17	İsrâ	9-50, 63-67, 73-83, 103-111 (bkz. 146, 121)	Allah'ın mesajı karşısında insanın tavrı, ahlâkî ilkeler, şirkin reddi, Allah'ın bahşettiği nimetler ve bunlara şükür, vahyin işlevi
	113	40	Mü'min	1-6, 54-62 (bkz. 132)	Mesajı inkâr edenlerin akıbeti, kıyametin gerçekliği
	114	27	Neml	Tamamı	Mûsâ, Süleymân, Sâlih ve Lût kıssaları, Allah'ın birliği, tebliğ yöntemi, kıyamet tasviri
	115	39	Zümer	30-38, 54-66 (bkz. 141, 157)	Ölüm ve ahiret, tevbe
	116	45	Câsiye	Tamamı	Allah'ın bahşettiği nimetler karşısında insanların tavır ve akıbetleri
	117-1	64	Tegâbun	1-7 (bkz. 117-2)	Allah'ın sıfatları, inkârcılara cevaplar

	İniş Sıra No	Mushaf Sıra No	Sûre Adı	İnen Âyetler	Konu
9. YIL	117-2	64	Tegâbün	8-18 (bkz. 117-1)	Hesap gününe karşı uyarı, dünya hayatının sınavı
	118	11	Hûd	Tamamı	Allah'ın mesajı ve nimetleri; Nûh, Hûd, Sâlih, İbrâhim, Lût, Şuayb ve Mûsâ kıssaları
	119	41	Fussılet	8-36 (bkz. 91, 145)	Allah'ın yüceliği, Âd ve Semûd kavimlerinin akıbeti, vahiy karşısında inkârcıların tavrı
	120	30	Rûm	27-60 (bkz. 101)	Allah'ın nimetleri ve yüceliği
	121	17	İsrâ	1-8, 84-102 (bkz. 112, 146)	İsrâiloğulları'na verilen nimetler, vahyin mahiyeti
	122-1	7	A'râf	57-80 (bkz. 122-2, 155-1, 155-2)	Nûh, Hûd, Sâlih, ve Lût kıssaları
10. YIL	122-2	7	A'râf	81-154, 176-206 (bkz. 122-1, 155-1, 155-2)	Lût ve Şuayb kıssaları, Allah'ın mesajı ve inkâr edenlere uyarı, Mûsâ kıssası, Allah'ın yüceliği ve tevhid
	123	24	Nûr	45-56 (bkz. 163, 190)	Tevhide çağrı, inkârcıların akıbeti
	124	22	Hac	18-30, 43-68 (bkz. 153)	Tevhid, İbrâhim'e haccın emredilişi, geçmiş kavimlerin akıbeti, ahiretteki durumlar
	125	6	En'âm	1-30, 74-82, 105-117 (bkz. 167, 187)	Allah'ın mesajı ve nimetleri, kıyamete karşı uyarı, İbrâhim'in mücadelesi, peygamberliğin nitelikleri
	126-1	29	Ankebût	1-43 (bkz. 126-2)	Allah yolunda mücadele; Nûh, İbrâhim, Lût, Şuayb, Âd, Semûd ve Mûsâ kıssaları
11. YIL	126-2	29	Ankebût	44-69 (bkz. 126-1)	Vahyin işlevi ve özelliği, Allah'ın nimetleri ve insanların tavrı
	127	34	Sebe'	10-39 (bkz. 158)	Dâvûd, Süleymân, Sebe kıssaları; tevhid, peygamberliğin işlevi
	128	10	Yûnus	72-109 (bkz. 160)	Nûh, Mûsâ ve Yûnus kıssaları; hak dinin özelliği
	129	12	Yûsuf	Tamamı	Yûsuf kıssası
	130-1	28	Kasas	1-17 (bkz. 130-2, 174-1, 174-2)	Mûsâ'nın Firavunla mücadelesi
12. YIL	130-2	27	Kasas	18-46, 85-88 (bkz. 130-1, 174-1, 174-2)	Mûsâ kıssası, vahyin işlevi
	131	73	Müzzemmil	20 (bkz. 79)	Gece ibadeti
	132	40	Mü'min	7-53, 63-85 (bkz. 113)	İnananların ve inkâr edenlerin akıbeti, hesap gününün tasviri, Mûsâ kıssası, Allah'ın sıfatları
	133	52	Necm	26-33 (bkz. 29, 56)	Meleklerin özellikleri, Allah'ın yüceliği
	134	38	Sâd	25-28 (bkz. 66, 86)	Var olmanın amacı
	135	18	Kehf	28-58 (bkz. 108, 176)	İnanan ve inkâr edenlerin akıbeti, dünya hayatı, vahye karşı insanın tutumu
	136	31	Lokmân	11-34 (bkz. 100)	Lokmân'ın öğütleri, Allah'ın nimetleri ve tevhid
	137-1	14	İbrâhîm	1-40 (6 ve 36 hariç) (bkz. 105, 137-2, 180)	Vahiy ve peygamberliğin işlevi, hesap günü, şeytanın itirafı, Allah'ın nimetleri, İbrâhim'in duası
13. YIL	137-2	14	İbrâhîm	41-42 (bkz. 105, 137-1, 180)	Tevhid
	138	42	Şûrâ	Tamamı	Allah'ın yüceliği ve sıfatları, tebliğ yöntemi, vahyin niteliği

MEDİNE DÖNEMİ

	İniş Sıra No	Mushaf Sıra No	Sûre Adı	İnen Âyetler	Konu
1. YIL	139	2	Bakara	28-37, 186-191 (bkz. 109-1, 109-2, 164, 183-1, 183-2, 192-1, 192-2)	Âdem'in yaratılışı, oruç, savaşın meşruiyet gerekçesi
	140	35	Fâtır	4-45 (9-13, 19 hariç) (bkz. 185)	Dirilişin gerçekliği, Allah'ın ninetleri ve yüceliği
	141	39	Zümer	1-29, 39-53 (bkz. 115, 157)	Allah'ın yüceliği, insan psikolojisi, vahyin niteliği ve işlevi, tevhid
	142	47	Muhammed	Tamamı	Savaş hukuku, iman edenler ve etmeyenlerin akıbeti
	143-1	8	Enfâl	1-44 (bkz. 143-2)	Ganimetlerin taksimi, savaş hukuku ve Allah uğrunda mücadele
2. YIL	143-2	8	Enfâl	45-75 (bkz. 143-1)	Savaş hukuku
	144	61	Saf	Tamamı	İman-eylem uyumu, Allah uğrunda mücadele
	145	41	Fussılet	37-54 (bkz. 91, 119)	Allah'ın işaretleri, Allah'ın mesajı ve onu inkâr edenler, insan psikolojisi
	146	17	İsrâ	55-62, 68-72 (bkz. 112, 121)	Şirkin reddi, Allah'ın azabına karşı uyarı
	147	46	Ahkâf	1-13, 26-27 (bkz. 178-1, 178-2)	Tevhid, vahyin niteliği
	148	16	Nahl	35-42, 67-91, 108-120 (bkz. 107, 162)	Şirkin reddi, Allah'ın nimetleri, tebliğ yöntemi, ahlâkî ilkeler, haram kılma yetkisi
	149	5	Mâide	10-14, 23-29, 37-44 (bkz. 172, 182, 191, 194)	İsrâiloğulları'nın akıbeti, hırsızlığın cezası, Peygamber'i teselli, Tevrat'ın özelliği
	150	62	Cum'a	Tamamı	Ehl-i Kitap'a uyarı, Cuma namazı
	151-1	3	Âl-i İmrân	30-78 (bkz. 151-2, 154)	Meryem, Zekeriyyâ, Yahyâ ve Îsâ kıssaları; Ehl-i Kitap'a hitap
3. YIL	151-2	3	Âl-i İmrân	79-176 (bkz. 151-1, 154)	Ehl-i Kitap'a hitap, Ehl-i Kitap'ın nitelikleri ve onlarla ilişki, faiz, Allah'ın nimetleri ve yardımı
	152	63	Münâfikûn	Tamamı	Münafıkların özellikleri ve onlarla ilişki
	153	22	Hac	1-17, 31-42, 69-78 (bkz. 124)	Kıyamet tasviri, dirilişin gerçekliği, dinin ilkeleri, şirkin reddi, haccın simgeleri, savaş izni, Allah'ın yüceliği
	154	3	Âl-i İmrân	1-29, 177-200 (bkz. 151-1, 151-2)	Vahyin niteliği, dünya hayatı ve sınavı, Allah'ın yüceliği, inkârcılara reddiye
	155-1	7	A'râf	1-22 (bkz. 122-1, 122-2, 155-2)	Allah'ın nimetlerini yalanlayanların akıbeti, Âdem kıssası
4. YIL	155-2	7	A'râf	23-56, 155-175	Âdem kıssası, tevhid, peygamberlerin işlevi, inanan ve inkâr edenlerin akıbeti, Mûsâ kıssası
	156	59	Haşr	Tamamı	Savaş hukuku, tevhid, Allah'ın yüce isimleri
	157	39	Zümer	67-75 (bkz. 115, 141)	Şirkin reddi, kıyamet tasviri
	158	34	Sebe'	1-9 (bkz. 127)	Kıyametin gerçekliği
	159	9	Tevbe	38-71 (bkz. 169, 177)	Allah yolunda savaş, münafıklar ve özellikleri
	160	10	Yûnus	1-71 (bkz. 128)	Allah'ın yüceliği, insan psikolojisi, dünya hayatının niteliği, şirkin reddi, peygamberin görevi

	İniş Sıra No	Mushaf Sıra No	Sûre Adı	İnen Âyetler	Konu
5. YIL	161	57	Hadîd	Tamamı	Allah'ın yüceliği, hesap günü tasviri, dünya hayatının geçiciliği
	162	16	Nahl	91-99 (bkz. 107, 148)	Anlaşmalara riayet
	163	24	Nûr	1-34 (bkz. 123, 190)	Zina ve iftiranın cezası, evlere girme adabı, örtünme, evlenme hukuku
	164	2	Bakara	38-147 (bkz. 109-1, 109-2, 139, 183-1, 183-2, 192-1, 192-2)	Âdem kıssası, İsrâiloğulları tarihi, Ehl-i Kitap'la ilişki, İbrâhim ve İsmâil kıssası
	165-1	33	Âhzâb	4-6, 9-16 (bkz. 93, 165-2, 193)	Ziharın reddi, peygamber hanımları ile ilgili hükümler, savaşta Allah'ın yardımı
6. YIL	165-2	33	Ahzâb	17-40, 48-52, 56-62, 69-73 (bkz. 93, 165-1, 193)	Allah'ın yardımı, peygamber eşlerine hitap, inananların nitelikleri, peygamberin evliliği, ahlâkî ilkeler
	166	4	Nisâ	47-60, 130-173 (bkz. 175, 189)	Ehli Kitap'a hitap, adaletle hüküm, münafıkların tavrı ve akıbeti, İsrâiloğulları'nın tarihi
	167	6	En'am	31-73, 83-104, 118-134, 155-164 (bkz. 125, 187)	Hesap günü tasviri, inkârcılara karşı Peygamber'i teselli, inkârcıların akıbeti, Allah'ın yüceliği ve nimetleri, İbrâhim ve diğer peygamberler, inkârcıların zihniyeti, haram ve helâller, Allah'ın yol göstericiliği, Kur'an'ın niteliği ve işlevi
	168-1	13	Ra'd	1-5 (bkz. 168-2)	Allah'ın nimetleri
7. YIL	168-2	13	Ra'd	6-43 (bkz. 168-1)	İnkârcıların zihniyeti, Allah'ın yüceliği ve nimetleri, vahyin niteliği
	169	9	Tevbe	72-129 (bkz. 159, 177)	Kâfir ve münafıklarla mücadele, münafıkların zihniyeti ve akıbeti, savaş hukuku
	170	48	Fetih	Tamamı	İnananlara Allah'ın desteği, savaş hukuku, peygamber ve niteliği
	171	65	Talâk	8-12 (bkz. 188)	İnkârcılara uyarı, Allah'ın yüceliği
	172	5	Mâide	56-88 (bkz. 149, 182, 191, 194)	Ehl-i Kitap'la ilişki, onların tavır ve zihniyeti
	173	49	Hucurât	Tamamı	İnananların Allah ve Peygamber'e karşı takınması gereken tutumlar, ahlâkî ilkeler, hakikî iman
	174-1	28	Kasas	76-80 (bkz. 130-1, 130-2, 174-2)	Kârûn kıssası
8. YIL	174-2	28	Kasas	81-84 (bkz. 130-1, 130-2, 174-1)	Kârûn kıssası
	175	4	Nisâ	1-45, 61-125 (bkz. 166, 189)	Yetimlere muamele, evlilik hukuku, miras hukuku, gayrimeşru ilişkilerin cezaları, ahlâkî ilkeler, karı-koca ilişkisi, içki, Allah'ın vahyini çarpıtanlar, münafıklar, savaş hukuku, öldürmenin cezası, seferde namaz, şirkin reddi
	176	18	Kehf	8-27 (bkz. 108, 135)	Ashâb-ı Kehf kıssası
	177	9	Tevbe	1-37 (bkz. 159, 169)	Anlaşmaları bozanlara ültimatom, savaş hukuku, mescitlere ve Mescid-i Harâm'a ilişkin hükümler, dostluk ilkeleri, şirkin reddi, aylara dair hükümler
	178-1	46	Ahkâf	14-25 (bkz. 147, 178-2)	Anne babaya iyilik, helâk edilen kavimler

	İniş Sıra No	Mushaf Sıra No	Sûre Adı	İnen Âyetler	Konu
9. YIL	178-2	46	Ahkâf	28-35 (bkz. 147, 178-1)	Kur'an'ın özelliği ve onu inkâr edenler, dirilişin gerçekliği, sabırlı olma emri
	179	110	Nasr	Tamamı	Fetih ve zafer müjdesine karşı kulluk
	180	14	İbrâhîm	6 ve 36 (bkz. 105, 137-1,137-2)	Mûsâ kıssası, İbrâhim'in duası
	181	58	Mücadele	Tamamı	Zıhar hükümleri, ahlâkî ilkeler, sosyal ilşkiler
	182	5	Mâide	30-36, 89-120 (bkz. 149, 172, 191, 194)	Âdem'in iki oğlunun kıssası, Allah düşmanlarıyla savaş, yemin kefareti, içki kumar fal okları ve putlar ile ilgili ilkeler, hacla ilgili hükümler, haram kılma yetkisi, vasiyet hukuku, Îsâ ve havâriler
	183-1	2	Bakara	19-27, 153, 160-185, 192-199, 206-243, 255, 263-275 (bkz. 109-1, 109-2, 139, 164, 183-2, 192-1, 192-2)	Allah'ın mesajının niteliği ve işlevi, Allah'ın işaretleri, sabır ve namazla yardım, inanan ve inkâr edenlerin akıbeti, Allah'ın birliği ve yüceliği, Allah'ın çağrısına uymayanların zihniyeti, kısas, vasiyet emri, oruç hükümleri, haram aylar, hac ve umre, Allah'a inanan ve inkâr edenlerin zihniyeti, dünya hayatının fâniliği, infak, savaş emri, içki ve kumar, yetimlere muamele, hayız hükümleri, yeminlerle ilgili hükümler, boşanma hukuku, Allah'ın sıfatları, Allah yolunda harcama ilkeleri, faiz yasağı
10. YIL	183-2	2	Bakara	276-283, 244, 159, 247-254 (bkz. 109-1, 109-2, 139, 164, 183-1, 192-1, 192-2)	Faiz yasağı, borçlanma hukuku, Allah yolunda savaş, Allah'ın mesajını gizleyenler, Tâlût ve Câlût kıssası, hesap gününe karşı uyarı
	184	60	Mümtehine	Tamamı	Allah düşmanlarıyla kurulacak ilişki, İbrâhim'in örnek oluşu, muhacir ve inkârcı kadınlarla ilgili hükümler
	185	35	Fâtır	1-3, 9, 12, 19 (bkz. 140)	Allah'ın yüceliği ve nimetleri
	186	66	Tahrim	Tamamı	Haram kılma yetkisinin Allah'a ait oluşu, ahirete karşı uyarı, inanan ve inkâr edenlerden örnekler
	187	6	En'âm	135-154 (bkz. 125, 167)	Müşriklerin zihniyeti, Allah'ın helâl ve haramları, Allah'ın mesajının niteliği
	188	65	Talâk	1-7 (bkz. 171)	Boşanma hükümleri
	189	4	Nisâ	46, 174, 126-129 (bkz. 166, 174)	Allah'ın mesajını çarpıtanlar, karı-koca ilişkileri
	190	24	Nûr	35-44, 57-64 (bkz. 123, 163)	Allah'ın nuru temsili, inananların nitelikleri, inkârcıların amelleri, Allah'ın işaretleri, sosyal ve ailevî ilişkiler
	191	5	Mâide	15-22, 45-55 (bkz. 149, 172, 182, 194)	Ehl-i Kitap'a çağrı ve uyarı; Mûsâ kıssası; Tevrat, İncil ve Kur'an ilişkisi, inanan ve inkârcıların psikolojileri
	192-1	2	Bakara	256-262 (bkz. 109-1, 109-2, 139, 164, 183-1, 183-2, 192-2)	Dinde zorlama yoktur ilkesi, İbrâhim'in mesajı, Allah yolunda harcama ilkeleri
11. YIL	192-2	2	Bakara	284-286 (bkz. 109-1, 109-2, 139, 164, 183-1, 183-2, 192-1)	Allah'ın yüceliği, inananların niteliği ve duaları
	193	33	Ahzâb	53-55 (bkz. 93-165)	Peygamber'in evine girme adabı, Peygamber eşlerine hitap
	194	5	Mâide	1-9 (bkz. 149, 172, 182, 191)	Allah'ın helâl ve haram kıldıkları, hac hükümleri, abdest, şahitlik hükümleri

Kaynakça

Abdullah Yıldız - Şemsettin Özdemir, *Kur'ân'ı Anlamaya Giriş Kur'ân'ı Anlamak Farzdır*, 2003, Pınat Y., İstanbul

Ahmed Cevdet Paşa, *Muhtasar Kur'an Tarihi*, 1985, İstanbul.

Ahmet Topaloğlu, *XV. Yüzyıl Başlarında Yapılmış Kur'an Tercümesi*, Giriş Bölümü, 1976, Kültür Bakanlığı Y., Ankara.

Ali Ünal, *Kur'an'da Temel Kavramlar,* 1986, Beyan Y., İstanbul.

Buhârî, *el-Câmiu's-Sahîh,* T.siz, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul.

Dücane Cündioğlu, *Anlamın Buharlaşması ve Kur'an,* 1995, Tibyan Y., İstanbul.

Dücane Cündioğlu, *Kur'an'ı Anlama'nın Anlamı,* 1995, Tibyan Y., İstanbul.

Dücane Cündioğlu, *Sözün Özü -Kelâm-ı İlahî'nin Tabiatına Dair-,* 1997, Tibyan Y., İstanbul.

Ebû Hâmid Muhammed Gazâlî, *Kimyâ-yı Saâdet*, 1979, Bedir Y., İstanbul.

Ebu'l-Hasan Ali b. Ahmed el-Vâhidî en-Nîsâbûrî, *Esbâbü'n-Nüzûl*, 1968, Şirketü Mektebetü ve Matbaatü Mustafa el-Bâbî el-Habebî, Mısır.

Elmalılı M. Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili,* 1979, Eser Y., İstanbul.

Hasan Basri Çantay, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, 1993, Risale Y., İstanbul.

Hasan Hanefî, *İslâmî İlimlere Giriş,* 1994, İnsan Y., İstanbul.

Hayrettin Karaman, Ali Özek, İ. Kâfi Dönmez ve diğ., Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli, 2003, Türkiye Diyanet Vakfı Y., Ankara.

İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü,* 1983, 4. baskı, Türk Diyanet Vakfı Y., Ankara.

M. Salih Gökdeniz, *Kur'an Üzerine Testlerle Alternatif Eğitim Çalışmaları*, T.siz, Mavi Sıla Y., İstanbul.

M. Yaşar Soyalan, *Kur'ân Meâli Okuma Kılavuzu,* 2002, Anka Y., İstanbul.

M.Reşid Rıza, *Muhammedî Vahiy,* 1991, Fecr Y., Ankara.

M. Sait Şimşek, *Kur'an'ın Anlaşılmasında İki Mesele*, 1991, Yöneliş Y., İstanbul.

Mehdi Bâzergân, *Kur'an'ın Nüzül Süreci,* 1998, Fecr Y., Ankara.

Menna' el-Kattân, *Mebâhis fî Ulûmi'l-Kur'an,* 1976, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut.

Montgomery Watt, *Modern Dünyada İslâm Vahyi,* 1982, Hülbe Y., Ankara.

Muhammed Ali Sâbûnî, *Kur'an İlimleri,* 1996, İnsan Y., İstanbul.

Muhammed b. Ebû Bekr b. Abdulkâdir er-Râzî, *Muhtâru's-Sıhâh,* 1985, Daru'l-Besâir, Beyrut.

Muhammed Esed, *Kur'an Mesajı* (Meal-Tefsir), 1997, İşaret Y., İstanbul.

Muhammed Fuad Abdulbâkî, *el-Mucemü'l-Müfehres li Elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm,* T.siz, Çağrı Y., İstanbul.

Muhammed Hamidullah, *Aziz Kur'an* (Çeviri ve Açıklama), 2000, Beyan Y., İstanbul.

Muhyiddin Ebû Abdullah el-Kâfiyecî, *Kitabu't-Teysîr fî Kavâid-i İlmi't-Tefsîr,* 1989, 2. baskı, A. Ü. İlahiyat Fakültesi Y., Ankara.

Mustafa b. Şemsüddin el-Karahisarî, *Ahter-i Kebîr,* T.siz, Yer Belirtilmemiş.

Nasr Hâmid Ebu Zeyd, *İlahî Hitabın Tabiatı,* 2001, Kitâbiyat Y., Ankara.

Ömer Nasuhi Bilmen, *Büyük Tefsir Tarihi, Tabakâtü'l-Müfessirîn,* 1973, Bilmen Y., İstanbul.

Râğıb el-Isfahânî, *el-Müfredât fi Ğarîbi'l-Kur'ân,* 1986, Kahraman Y., İstanbul.

Suat Yıldırım, *Kur'an-ı Kerîm ve Kur'an İlimlerine Giriş*, 1985, Ensar Neşr., İstanbul.

Suyûtî, *el-İtkân fî Ulûmi'l-Kur'ân,* T.siz, Âlemü'l-Kütüb, Beyrut.

Süleyman Ateş, *Kur'ân-ı Kerîm ve Yüce Meâli*, T.siz, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul.

Şerif Ali b. Muhammed el-Cürcânî, *et-Ta'rifât,* T.siz, Yer Belirtilmemiş.

Tayyar Altıkulaç, *Yüce Kitabımız Hz. Kur'an,* T.siz, Türkiye Diyanet Vakfı Y., Ankara.

Toshihiko İzutsu, *Kur'an'da Allah ve İnsan,* T.siz, Kevser Y., Ankara.

Zemahşerî, *el-Keşşâf an Hakâiki't-Tenzîl ve Uyûni'l-Ekâvîl fî Vucûhi't-Te'vîl,* T.siz, İntişârât-ı Âfitâb, Tahran